

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.05 - МКР. 1593 «С» 2023.10.31. 006. ПЗ

НУБІП України

ГАВРИЛИШИНА АНДРІЯ ВІКТОРОВИЧА

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 657:658.27

ПОГОДЖЕНО
Декаан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
В. о. завідувача кафедри обліку та
оподаткування

Анатолій ДІБРОВА
(підпис)

Володимир ЛИТВИНЕНКО
(підпис)

« » 2023 року

« » 2023 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Обліково-контрольне забезпечення ефективності управління
основними засобами»**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньо-
професійної програми

к.е.н., доцент

Тамара ГУРЕНКО
(підпис)

Керівник
магістерської
кваліфікаційної роботи

к.е.н., ст. викладач

Любов МИСЬКІВ
(ПІБ керівника)

ст. викладач

(підпис)

Тетяна КОНДРИЦЬКА
(ПІБ керівника)

Виконав

Андрій ГАВРИЦЬКИЙ
(ПІБ студента)

Київ - 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
обліку та оподаткування

д.е.н., проф. Любов ГУЦАЛЕНКО
" " 2022 р.

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТА

Гаврилишина Андрія Вікторовича

Спеціальність 071 – Облік оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Обліково-контрольне забезпечення ефективності управління основними засобами» затверджена наказом ректора НУБіП України від 21 жовтня 2022 року № 1593/«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти України; наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку, контролю та аналізу наявності, руху та використання основних засобів; матеріали науково-практичних конференцій; статистичні дані; інтернет-ресурси; матеріали власного спостереження автора; дані обліку і звітності ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»»

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні аспекти обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами.
2. Сучасний стан облікового забезпечення управління основними засобами.
3. Контроль ефективності управління основними засобами

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання « » 2022 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

(Підпис)

Любов МИСЬКІВ
(ПІБ керівника)

Завдання прийняв до
виконання

(підпис)

Тетяна КОНДРИЦЬКА
(ПІБ керівника)

(Підпис)

Андрій ГАВРИЛИШИН
(прізвище та ініціали)

Реферат

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» за темою «Обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами»

У магістерській роботі досліджено економічну сутність основних засобів, їх обліково-контрольне забезпечення, подано пропозиції щодо поліпшення ефективності управління основними засобами на прикладі ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» Чортківського району, Тернопільської області.

У вступі обґрунтовано актуальність питань, які досліджуються у роботі, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження та наведено наукову новизну та їх практичну значущість.

В першому розділі охарактеризована економічна сутність основних засобів, їх класифікацію, наведено наукове обґрунтування щодо їх визнання та види оцінки. Проведено аналіз сучасних підходів до використання нормативно-правового регулювання обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами.

В другому розділі наведено організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства, розглянуто документальне забезпечення, аналітичний та синтетичний облік наявності, руху та вибуття основних засобів, розкрито зміст проведення інвентаризації основних засобів в умовах нестабільних економічних відносин. Запропоновано шляхи поліпшення обліку основних засобів та прийняття управлінських рішень щодо доцільності їх надходження та ефективного використання.

В третьому розділі магістерської роботи значне місце відведено контролю управління основними засобами, проведено аналіз наявності і руху основних засобів з метою прийняття управлінських рішень щодо ефективності їх використання, запропоновано основні напрямки підвищення ефективності контрольного забезпечення управління основними засобами.

У висновках магістерської роботи узагальнено отримані результати та наведено пропозиції щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: облік, контроль, аналіз, основні засоби, амортизація, інвентаризація, управління.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	7
1.1 Економічна сутність основних засобів як об'єкта обліку і контролю з метою ефективності управління.....	7
1.2 Визнання, класифікація та оцінка основних засобів.....	16
1.3 Сучасні виклики нормативно-правового регулювання обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами.....	27
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження.....	36
2.2. Документальне забезпечення обліку основних засобів.....	45
2.3. Аналітичний та синтетичний облік наявності та руху основних засобів.....	51
2.4. Інвентаризація основних засобів в умовах нестабільних економічних відносин.....	61
2.5. Шляхи поліпшення обліку основних засобів в системі прийняття управлінських рішень щодо доцільності їх надходження та ефективного використання.....	66
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	75
3.1. Методичні прийоми контролю управління основними засобами.....	75
3.2. Аналіз наявності і руху основних засобів та прийняття управлінських рішень щодо ефективності їх використання.....	82
3.3. Основні напрямки підвищення ефективності контрольного забезпечення управління основними засобами.....	88
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	109

ВСТУП

НУБІП України

Функціонування будь-якого суб'єкта господарювання розпочинається з організації матеріально-технічної бази, де головним елементом виступають

основні засоби. Від їх стану залежать техніко-технологічний рівень виробничого процесу, продуктивність праці, якість товарів та послуг, фінансовий результат підприємства. Тому, значення обліку і контролю за наявністю та рухом основних засобів відіграють значиму роль у фінансово-господарській діяльності сучасних підприємств.

На бухгалтерський облік покладено завдання з поліпшення інформаційного забезпечення управління та контролю за збереженням основних засобів й зміцненням фінансового стану підприємства, підвищенням ефективності діяльності та зменшенням ризику втрати коштів через непередумані дії.

Встановлення ринкових умов зумовлює потребу перегляду положень бухгалтерського обліку основних засобів, а також методики формування й обробки одержаної облікової інформації, виходячи з існуючого господарського механізму та наявної обчислювальної техніки.

Перехід України до ринкових відносин та необхідність залучення іноземних інвестицій висувають вимогу, щоб вітчизняний облік був зрозумілим іноземним учасникам, а отже відповідав міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Основними актуальними питаннями обліку та контролю за наявністю і використанням основних засобів займались провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, а саме Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Загородній А.Г., Задорожний З.В., Крупка Я.Д., І.Д. Лазаришина, Огічук М.Ф., Рудницький В.С., Сопко . . ., Сук Л.К., Ткач Н.О., Усач Б.Ф., Р. Ентоні, Дж. Ріса, А. Кальмеса, Л. І. Кулікової, К. Маттерна, З. Танхойзера, М. Мельюста та інші науковці. Але незважаючи на значні напрацювання вчених-економістів та враховуючи постійні зміни нормативно-правового регулювання методологічних засад обліку та контролю ефективності управління основними засобами, окремі питання потребують поглибленого дослідження.

НУБІП України

Мета і завдання дослідження. Метою магістрської роботи є дослідження і обґрунтування теоретичних аспектів та розробок, практичних рекомендацій з дослідження методики обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами та шляхів поліпшення їх функцій.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити економічну сутність основних засобів та систему показників, що їх характеризують;
- розглянути класифікацію та оцінку основних засобів та прийняття управлінських рішень щодо їх удосконалення;
- проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює облік та контроль ефективності управління основними засобами;
- провести аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» та оцінити його фінансовий стан;
- дослідити сучасний стан облікового забезпечення управління основними засобами на досліджуваному підприємстві;
- зазначити шляхи поліпшення обліку основних засобів та прийняття управлінських рішень щодо доцільності їх надходження та ефективного використання;
- дослідити методичні прийоми контролю управління основними засобами;
- провести аналіз наявності та використання основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», а також оцінити ефективність їх використання;
- виявити основні напрями підвищення ефективності контрольного забезпечення управління основними засобами.

Об'єктом дослідження є методика та процес обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами в ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» Чортківського району, Тернопільської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів, поліпшення обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами.

Методи дослідження. З метою реалізації поставлених у магістерській роботі завдань було використано методи: діалектичного пізнання; аналіз – для деталізації та розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики та організації обліку і аналізу; порівняння – для зіставлення даних підприємств у динаміці; групування – для визначення залежностей одних показників від інших, а також аналіз бухгалтерської звітності; комплекс методичних прийомів математичної статистики, економічного, логічного, системного, структурного аналізу, інформаційного та економіко-математичного моделювання, балансової ув'язки фінансово-економічних показників графічного зображення, а також економічного контролю.

Інформаційною базою є нормативно-правові акти України; наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку, контролю та аналізу наявності, руху та використання основних засобів; матеріали науково-практичних конференцій; статистичні дані; інтернет-ресурси; матеріали власного спостереження автора.

Апробації результатів. Основні результати дослідження, викладені в магістерській роботі, публічно обговорювались на відповідних конференціях: VII Всеукраїнській студентській науково-практичній онлайн-конференції «Облік, оподаткування, контроль та аналіз: виклики та загрози у умовах воєнного стану» (м. Київ, НУБіП, 23 березня 2023р.) тези доповідей «Облік основних засобів в умовах воєнних дій»; III Міжнародна науково-практична конференція «SCIENCE AND TECHNOLOGY: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS» (м. Осака, Японія, 14-16.12.2022 року) стаття «Шляхи поліпшення документального забезпечення обліку основних засобів».

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг магістерської роботи складає 100 сторінки комп'ютерного тексту. Магістерська робота містить 19 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел, що включає 70 найменувань на 8 сторінках.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

1.1. Економічна сутність основних засобів як об'єкта обліку і контролю з метою ефективності управління

Господарська діяльність будь-якого вітчизняного підприємства характеризується наявністю матеріальних умов та основних засобів. Це є важливим елементом продуктивних сил, який сприяє процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання ресурсів. Важливою складовою основних засобів є їхнє багатогранне використання та зберігання зовнішнього вигляду протягом значного періоду. Ефективне використання обладнання, техніки та робочої сили, забезпечується правильністю трактування економічної сутності об'єкта основних засобів та умов їх визнання.

Значний вклад у дослідження питання економічної сутності категорії «основні засоби» їх визнання та оцінка, здійснили ряд вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів й практиків таких як: Бутинець Ф.Ф., Власюк Г.В., Голов С.Ф., Дж. Мілль, Огійчук Н.Ф., А.Г. Загородний, В.В. Задорожний, М.С. Пушкар, В. В. Сопко, В. Я.Савченко, Н. М.Ткаченко та інші. Проте, не зменшуючи вклад науковців та їх напрацювання в цій сфері, вивчення економічної сутності основних засобів як об'єкта обліку і контролю в нестабільних умовах господарювання потребує поглибленого дослідження.

Основні засоби – це довгострокові матеріальні активи, які використовуються суб'єктом господарювання більше одного року для забезпечення процесу виробництва та отримання позитивного фінансового результату. Основні засоби неможливо легко конвертувати в готівку, тому вони належать до категорії неліквідних активів.

Для виробництва, значення основних засобів неможливо переоцінити, оскільки для ефективного розвитку підприємства необхідний постійний інвестиційний вклад у власні активи. Адже важко уявити будь-яке виробництво на підприємстві без використання основних засобів, де для реалізації бізнес-плану адміністрацією чітко ведеться контроль за їх використанням. Саме тому основні засоби є цінними матеріальними активами для комерційних підприємств та бюджетних установ, оскільки їх вартість досить висока.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, порядок розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби».

Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [49].

Згідно з МСБО 16 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які утримуються підприємством для використання у виробництві або постачання товарів та наданні послуг, для оренди іншим або адміністративних цілей, будуть використовуватися, як очікується, протягом більше ніж одного періоду. Аналізовані означення засвідчують, що при наявності спільних характеристик, поняття основні засоби в двох нормативних документах відрізняються між собою, адже у МСБО 16 відсутнє чітке положення, що саме варто відносити до основних засобів [17].

Розглядаючи ряд літературних джерел щодо економічної категорії «основні засоби» на сучасному етапі економічного розвитку, варто зазначити, що думки як науковців і практиків зокрема, неоднозначні.

Так, перший вчений-дослідник А. Сміт, розділив твердження основний та оборотний капітал, які на його думку у різний спосіб дають прибуток. А. Сміт стверджував, що «основний капітал – це машини, промислові і торгівельні будівлі, будівлі на фермах, склади, «поліпшення землі» та інші засоби праці, що приносить прибуток лише одному власнику, не міняючи своєї натурально-грошової форми. Оборотний капітал – це частина як власного так і позикового (залученого) капіталу, що інвестована у формування оборотних активів»... Вчений був переконаний, що основний капітал в обігу не перебуває, а прибуток власнику приносить виключно оборотний капітал [14, с.74]. Зазначена позиція викликає дискусію, оскільки вказані види капіталу опосередковано пов'язані із процесом виробництва й впливають на формування фінансових результатів. Адже основний капітал представляє суму вартостей отриманих з різних джерел та інвестованих в необоротні активи для отримання економічної вигоди.

Проте, Д. Рікардо вважав, що в основі капіталу на основний та оборотний є строк використання цих частин капіталу [40]. На наш погляд, він вірно відзначив, що однаковий вид капіталу, залежно від галузі, де він знаходиться або розглядається може виступати як основний або як оборотний капітал.

Іншої позиції дотримується К. Маркс, який розмежовує екстенсивний та інтенсивний типи відтворення основних засобів. Основою цієї класифікації є його твердження про розширене відтворення, де К. Маркс зазначав, що «через відомі проміжки часу здійснюється відтворення в розширеному масштабі розширеному екстенсивно, якщо розширюється тільки поле виробництва; розширеному інтенсивно, якщо застосовуються більш ефективні засоби виробництва» [30, с. 193].

Дж. Міль вказував на багаторазову участь основного капіталу у виробничому процесі: «...значна частина капіталу втілена у знаряддях виробництва, що відрізняються тривалим існуванням, яка використовується ролю у виробництві, не виключається з нього, а залишається в ньому, де функція цієї частини капіталу не вичерпується одноразовим ужитком. До цього

капіталу відносяться будинки, машини та велика частина предметів, іменованих приладами або інструментами» [26].

На нашу думку, найбільш вдале визначення поняття «основні засоби», надав вітчизняний вчений-економіст Бутинець Ф.Ф. Він стверджує, що «основні засоби – це матеріальні активи, що утримуються з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або ж операційного циклу)».

Варто відзначити, що ряд науковців в процесі дослідження категорії «основні засоби» важливим критерієм визнання об'єкту основних засобів вважають термін їх корисного використання, який може бути понад один рік або операційний цикл, якщо він більше одного року.

Сопко В.В., Агрес О.Г. серед критеріїв визнання об'єкта основних засобів додають вартісний критерій такого об'єкта. Основні засоби на їх думку – це засоби праці, вартість яких перевищує встановлений підприємством ліміт, що є недоречним з точки зору високої інфляції.

Для чіткішого розуміння сутності поняття «основні засоби» необхідно деталізовано проаналізувати думки ряду вітчизняних та зарубіжних вчених економістів та визначити переваги та недоліки у їх твердженнях (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування економічної сутності «основні засоби» запропоновані

вітчизняними вченими-економістами

Трактування «основні засоби»	Недоліки трактування «основні засоби»	Переваги трактування «основні засоби»	Автор
Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері	Не конкретизовано термін корисного використання основних засобів	Розмежовано визнання основних засобів, та виокремлено послідовність їх використання	Л.К. Сук, П.Л. Сук [60, с. 262]

Продовження таблиці 1.1

<p>Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється</p>	<p>не зазначено ефект застосування основних засобів та не конкретизовано економічну вигоду для підприємства для яких забезпечується використання основних засобів</p>	<p>Перевагою є деталізоване розкриття призначення основних засобів</p>	<p>Й.С. Завадський [17, с. 289]</p>
<p>Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій</p>	<p>-</p>	<p>Перевагою є сучасне бачення автора щодо визнання й використання основних засобів із зазначенням терміну їх корисного використання</p>	<p>А.М. Коваленко [9, с. 192]</p>
<p>Основні засоби розглядаються як вкладений капітал і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю, їх можна порівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс), основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)</p>	<p>Дещо деформовано сутність основних засобів. Чітко не визначено економічної вигоди щодо використання основних засобів та ефективності їх управління</p>	<p>-</p>	<p>Бутинець Т.А. [10, с. 12]</p>
<p>Сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами</p>	<p>-</p>	<p>Чітко конкретизоване визначення із зазначенням терміну корисного об'єкта основних засобів, визначено процес розподілу витрат</p>	<p>Бондар М.І. [15, с. 24]</p>
<p>Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання</p>	<p>-</p>	<p>Визначено термін корисного використання об'єкта основних засобів. Конкретизовано поетапність процесів застосування об'єкта основних засобів, що в повній мірі розкриває сутність поняття «основні засоби».</p>	<p>Назаренко І. Г. [36]</p>
<p><i>Джерело: власна розробка</i></p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

Найбільш вдало розкриває зміст поняття економічної сутності «основні засоби» Борисов А.Б., який вважає «...основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення, де характерною особливістю їх є участь в процесі виробництва тривалий час, які беруть участь у багатьох циклах, зберігаючи основні властивості та первинну форму, де поступове зношування об'єктів переноситься на продукцію, що виготовляється» [12].

Функціонування основних засобів у фізичному вигляді завершується після закінчення строку служби об'єкта основних засобів, і відбувається перетворення накопичених амортизаційних відрахувань у нові об'єкти основних засобів, які приходять на зміну зношеним та вибулим з експлуатації [31].

Слід зазначити, що ряд науковців при визначенні поняття «основні засоби» дотримуються точки зору, що основним призначенням основних засобів є їх використання в процесі виробництва, постачання товарів чи наданні послуг з тривалим терміном їх корисного використання з метою збільшення капіталу підприємства. Проте авторами у вищенаведених визначеннях «основні засоби» не наведено інформації щодо ефективності управління основними засобами.

В умовах нестабільних економічних відносин недостатньо розуміти тільки значення та критерії відповідності віднесення певних об'єктів до основних засобів, важливо приділити значну увагу значенню процесу управління основними засобами, адже саме від цієї складової залежить процес формування, оновлення, використання основних засобів й прийняття ефективних управлінських рішень з метою збільшення фінансового результату.

Тому необхідно розглянути характерні ознаки системи управління основними засобами (рис. 1.1):

Об'єктивні закони управління фінансово-господарською діяльністю, виробництвом та окремими ресурсами, що залучаються у виробництво.

Основними принципами управління основними засобами можна вважати: цілеспрямованість, системність, безперервність, постійність, врахування потреб для інтересів працівників, постійний розвиток організації.

2. Апарат управління (персонал). Виконання функціональних обов'язків працівниками.

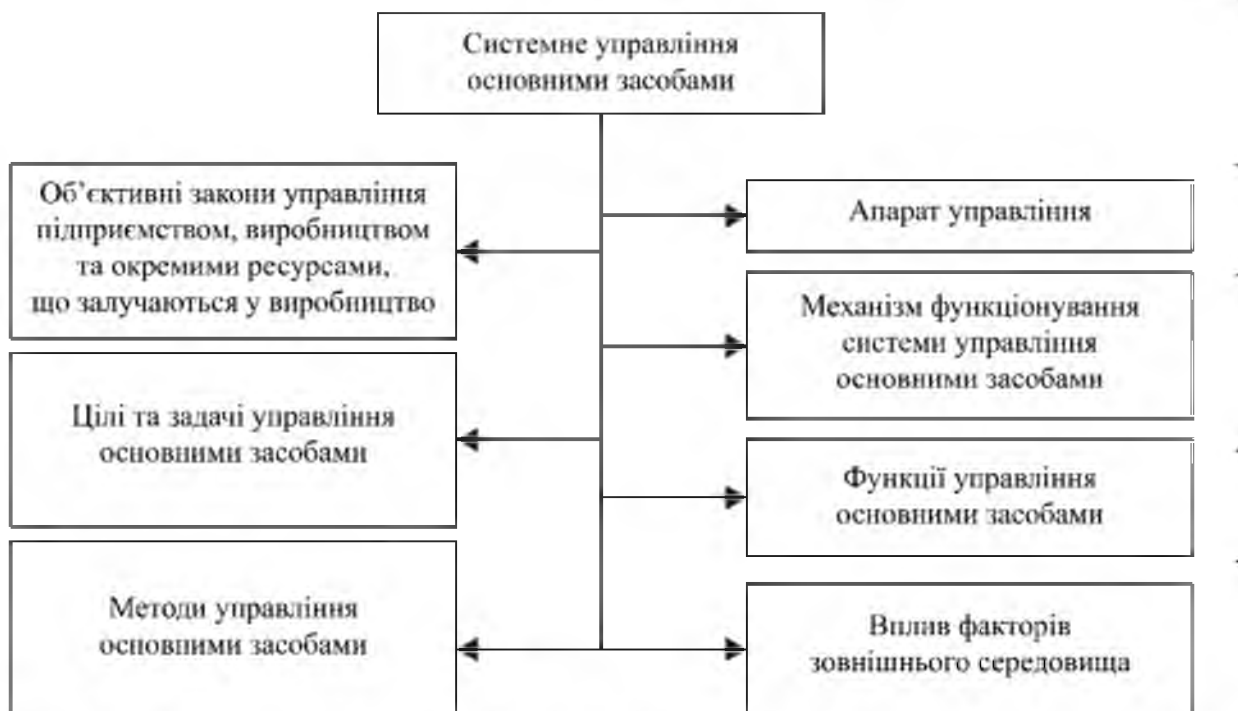

Рис. 1.1 Характерні ознаки системного управління основними засобами

Джерело: Розробка автора

3. Цілі та задачі управління основними засобам передбачають випуск конкурентоспроможної продукції, фізично або морально застарілого обладнання.

4. Функції управління основними засобами передбачають виконання управління певних керівних дій, а саме планування, організацію діяльності, мотивацію та контроль.

5. Методи управління основними засобами економічні, облікові, соціологічні, організаційні.

6. Вплив факторів зовнішнього середовища, найбільш впливові з яких правові, інноваційно-інвестиційна активність, наявність і вартість фінансових ресурсів, інформаційна прозорість ринку тощо.

7. Механізм функціонування системи управління основними засобами.

Так, Россоха В.В. стверджує, що «...управління основними засобами направлено на аналіз складу основних засобів, досягнутих фінансових результатів за умови їх раціонального використання, порівняння отриманих результатів, що дозволяє визначити за яких умов, особливостей застосування основних засобів підприємство працювало ефективно, рентабельно та формуванням напрямків оптимізації виробничих запасів, покращення ефективності їх використання».

Вважаємо, що автор у визначенні «управління основними засобами» зосередив значну увагу на отриманні результату від процесу управління, оскільки в більшій мірі наведено ефективність використання основних засобів, але напрями управління, наприклад, щодо оптимізації витрат на використання основних засобів не наведено.

Білуха М.Т. запропонував, що «...при управлінні необхідно використовувати методи, здійснювати облік господарської діяльності для врегулювання в цілому діяльності підприємства, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, зростання фінансових показників, досягнення сформованих цілей. Доцільно було б враховувати цільове використання основних засобів, оптимізацію витрат, максимально очікуваний ефект, важливість організації процесу їх формування, оновлення, вибуття, використання, впровадження програмного забезпечення».

З аналізованих літературних джерел вдалося знайти твердження Радаєва О.Г., де зазначає, що « управління основними засобами підприємств має направлятися на створення умов для зростання прибутку, раціональне використання основних засобів, прогнозування їх величини, аналіз факторів впливу на процес відтворення основних засобів, прийняття оперативних рішень, формування стратегії управління, оцінку ефективності амортизаційної політики, де в комплексі всі фактори нададуть змогу досягнути стратегічних цілей» [59, С. 42-44].

Проте, зазначимо, що автором не враховано специфіку діяльності підприємства, доцільність застосування контрольних функцій при використанні основних засобів та взаємодію складових елементів управління.

Значно іншої думки з якою можна погодитись дотримується авторка Неміш Ю.В., де управління основними засобами має бути спрямоване на оптимізацію витрат щодо процесу формування, оновлення, вибуття, використання основних засобів, що дозволяє планувати їх кількість, здійснювати аналіз ефективності їх використання, ефективність діяльності підприємства, проводити моніторинг стану наявності та використання основних засобів. Але вважаємо, що авторкою не враховано вплив чинників ринкового середовища для ефективності управління основними засобами [38, с. 182].

Варто зазначити, що думки науковців неоднозначні щодо «управління основними засобами», але процес управління відіграє важливу роль оскільки охоплює такі складові, а саме: формування, використання, оновлення, вибуття основних засобів, що значним чином впливає на використання фінансових ресурсів з метою прийняття правильних управлінських рішень з метою досягнення сформованих цілей та поставлених завдань.

З нашої точки зору, управління основними засобами необхідно розглядати як комплексну систему елементів взаємопов'язаних та направлених на організацію процесів створення, оновлення, планування, контроль, оптимізацію, використання основних засобів, продовження терміну корисної служби, з метою прийняття ефективних управлінських рішень шляхом застосування різноманітних функцій управління, що вплине на конкурентоспроможність, забезпеченість стабільного функціонування за умови врахування ризиків та виникнення загроз, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори впливу мікро та макроклімату в підприємстві.

Таким чином, з нашої точки зору, враховуючи управлінський аспект та дослідження вчених-економістів щодо визначення «основні засоби», варто зазначити, що їх думки різняться, тому пропонуємо розглядати «основні засоби», як матеріальний ресурс вартість якого становить більше 20 тис. грн, використовуваний в процесі виробництва більше ніж один рік або операційний цикл, які переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції, призначені для використання у виробничій діяльності підприємств та для чіткого

визначення цілей, де активи зазнають впливу внутрішніх, зовнішніх чинників, які впливають на використання та управління основними засобами, які в майбутньому принесуть певну економічну вигоду.

НУБІП України

1.2 Визнання, класифікація та оцінка основних засобів

В умовах глобалізаційних перетворень важливим стратегічним завданням підприємств аграрного сектору є забезпечення основними засобами та визнання таких засобів активом. Адже основні засоби мають свою власну специфіку, яка пов'язана з питанням ідентифікації серед інших активів, де при веденні обліку виникають певні суперечності при їх визнанні.

Для віднесення активу до основних засобів у бухгалтерському обліку необхідне одночасне використання таких критеріїв, а саме:

- актив матеріальний;
- цей об'єкт є засобом праці, який практично не змінює свою форму у процесі діяльності (окрім фізичного зносу);
- очікується довгострокове його використання більше року (не планують продавати чи списати або спожити впродовж року);
- такий актив необхідно відрізнити від: нематеріальних активів у яких відсутня матеріальна форма; запасів, які є предметами праці їх використовуються протягом одного року або операційного циклу; біологічні активи – матеріальні та засоби праці, але для цілей сільського господарства тварин і багаторічні насадження відокремлені від основних засобів; довгострокових цінних паперів, інвестицій – активи нематеріальні; малоцінні швидкозношувані предмети – мають матеріальну форму, засоби. Проте, не можуть використовуватись

довгостроково, вони швидко втрачають при експлуатації свої властивості (швидко ламаються, зношуються).

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», до об'єкту основних засобів належить: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством [49].

У Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів зазначено, що основними засобами вважаються матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Аналіз нормативно-правових джерел свідчить, що критерії визнання основних засобів збігаються з критеріями визнання всіх інших видів активів. Для потреб бухгалтерського обліку об'єкт основних засобів визнається активом, коли існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічну вигоду, пов'язану з використанням цього об'єкта, а його вартість може бути достовірно визначена.

Проте варто зазначити, що поняття «основні засоби» передбачає низку специфічних критеріїв визнання, таких як матеріальна форма, призначення та строк корисного використання.

Питання визнання та оцінки основних засобів підприємства розглядалися рядом дослідників, а саме Бутинець Ф.Ф., Белозерцев В.С., Г'ятіна А.Г., Довжик

О.О., Гапонюк А.І. та інші дослідники. Незважаючи на досить глибокі дослідження і вагомі результати, отримані ними, питання визнання та оцінки основних засобів сільськогосподарського підприємства потребують подальшого дослідження, особливо в контексті застосування законодавчих змін.

Для потреб бухгалтерського обліку важливим критерієм визнання є вартість об'єкта основних засобів. Але варто наголосити, що зазначений критерій використовується лише для задоволення потреб податкового обліку під час відокремлення такої групи основних засобів, як малоцінні необоротні матеріальні активи. Ряд вчених-економістів вважають, що порушення норм його використання приведе до викривлення даних фінансової звітності стосовно розподілу витрат на амортизацію між звітними періодами. Тому, необхідно здійснити порівняльну характеристику законодавчих норм бухгалтерського обліку та податкового щодо визнання основних засобів (табл. 1.2).

Порівняння критеріїв визнання основних засобів за НП(С)БО 7, МСБО 16 та Податковим Кодексом України, дозволяє зробити висновок про те, що вимоги до визнання основних засобів різняться.

Зокрема, важливою складовою є те, що згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи є ресурсами, контрольованими підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується призведе до отримання економічних вигід у майбутньому. Враховуючи сутність даного твердження можна виокремити такий критерій визнання основних засобів, як контрольованість. Тобто, підприємство контролює економічний ресурс, якщо воно має теперішню спроможність керувати використанням економічного ресурсу та одержувати економічні вигоди, що можуть від нього надходити.

Важливе методологічне значення для обліку основних засобів має їх класифікація. Класифікація основних засобів передбачає їх поділ на 9 груп (рис. 1.1).

Відповідно до типової класифікації основні засоби поділяться за приналежністю, використанням та призначенням. За приналежністю основні засоби поділяються на власні та орендовані; за використанням – на діючі і

недіючі, за призначенням на виробничі і невиробничі. До власних основних засобів відносяться ті, які належать певному підприємству.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика бухгалтерського та податкового законодавства щодо визнання основних засобів

Бухгалтерський облік (НП(С)БО 7, МСБО 16)	Критерії визнання	Податковий облік (ПКУ)
Основними засобами є лише матеріальні активи	Матеріальність	Основними засобами є лише матеріальні активи
Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому [17].	Підконтрольність	Платник податку на прибуток фактично є власником основних засобів.
Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік) [16].	Строк корисного використання	Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік) [14].
З метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій [16]. Утримання для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду або для адміністративних цілей [1].	Призначення	До основних засобів відносять лише ті об'єкти, які суб'єкт господарювання планує використовувати у власній господарській діяльності [14].
Не передбачена НП(С)БО 7	Вартісна межа	Вартість основних засобів перевищує 20 тис.грн згідно ПКУ
Можливість достовірної оцінки собівартості об'єкта	Достовірна оцінка	Можливість достовірної оцінки собівартості об'єкта

Джерела. Розробка автора на основі

Власні основні засоби можуть формуватися за рахунок статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного функціонування з відповідних джерел на розширене виробництво, власних прибутків. Орендовані основні засоби не належать певному підприємству, однак на підставі договору оренди

використовуються в її господарській діяльності. Орендовані основні засоби відображаються в балансі тільки орендодавця, що виключає можливість їх подвійного обліку.

До діючих основних засобів відносяться ті, які знаходяться в експлуатації, зокрема ті, які не використовуються або здані в оренду іншим підприємствам на договірних засадах. До недіючих основних засобів належать ті, які знаходяться в резерві [23].

За видом діяльності та функціональним призначенням основні засоби розподіляються на виробничі та невиробничі. За цією ознакою ряд науковців у своїх дослідженнях основні засоби поділяють також на виробничі і невиробничі, але вже на макрорівні (залежно від характеру участі в процесі розширеного відтворення). У сфері матеріального виробництва, стверджують дослідники, що функціонують виробничі основні засоби, проте у невиробничій – невиробничі основні засоби.

До виробничих основних засобів належать знаряддя праці, які мають безпосередній вплив на предмети праці. Невиробничі основні засоби є необхідною умовою суспільного відтворення. Тобто, основні засоби, які не беруть безпосередньої участі у основній діяльності, вони функціонують тривалий час і поступово зношуються й не беруть участі у виробництві матеріальних благ. Основні виробничі засоби беруть участь у сільському господарстві, громадському харчуванні, матеріально-технічному постачанні і збуті, інших видах діяльності сфери матеріального виробництва.

Аналізуючи визначення «основні засоби» Податкового кодексу України, можна зазначити про аналогічний поділ, тобто на виробничі і невиробничі основні засоби, які у процесі господарської діяльності спрямовуються на отримання прибутку та виконують соціально-культурні функції.

Так, Бондар М.І. акцентує увагу на такій класифікаційній ознаці, як активи й пасиви, вважає, що «...основні засоби – це сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі комерційно-виробничої діяльності і переносять на продукцію свою вартість». За характером

володіння основні засоби можна поділити на орендовані. Власні основні засоби належать підприємству на правах власності або володіння. Вони відображаються в складі балансу та формуються за рахунок певного джерела (як внесок в статутний капітал, фінансування з відповідних джерел, прибутків тощо). Орендовані основні засоби використовуються агропідприємством відповідно до договору оренди (лізингу), і не є власністю підприємства. Відображення їх тільки в балансі орендодавця дає змогу уникнути можливості подвійного обліку.

Для цілей бухгалтерського обліку, планування, відтворення основних засобів підприємства згідно чинних законодавчих норм виділяються певні групи основних засобів, а саме (рис. 1.2):

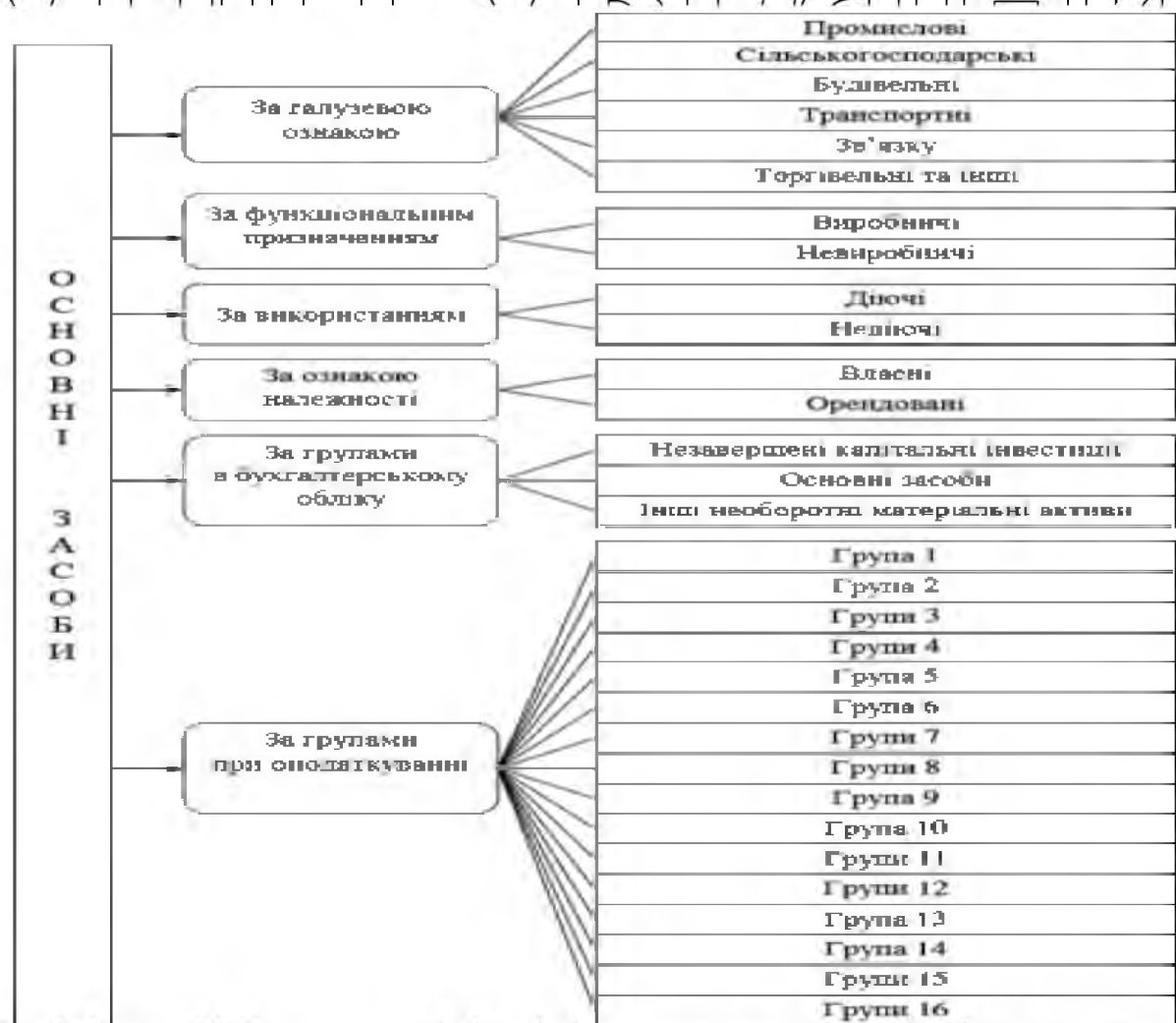

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів

Джерело: [37]

група 1 - земельні ділянки;

група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом (15 років);

група 3: будівлі (20 років) (такі об'єкти можна обліковувати як цілісно (єдиний об'єкт, будинок), так і за комплексами (наприклад, окремо обліковувати

систему сигналізації тощо)); споруди (15 років) (горожі, паркани, дороги, залізничні колії, тунелі, мости тощо, якщо вони виконують самостійні функції.

Ці об'єкти можна розглядати і як складові будівель, наприклад, асфальтове покриття, огорожа, паркан); передавальні пристрої (10 років) - Пристрої передачі

енергії (лінії електропередач), сигналу, трубопровід, водопровід, теплова та газова мережі, лінія зв'язку. Однак їх також можна розглядати як складові

будівель, якщо вони не виконують спеціальних функцій, їх не вводили в експлуатацію окремо тощо;

група 4 – машини та обладнання (5 років) – верстати, комбайни, трактори, паливно-роздавальні колонки, промислові пылососи, промислові холодильники, кондиціонери, електрогенератори, бронетехніка, будівельні крани, медичні апарати (УЗД тощо) тощо;

електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку

інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, а програм, які визнаються нематеріальним

активом, інші інформаційні системи, комутатори, модулі, модеми, маршрутизатори, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до

телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень - мінімальний строк використання

2 роки;

група 5 – транспортні засоби (5 років) - легкові й вантажні автомобілі,

автобуси, тролейбуси, мотоцикли, залізничний, водний, повітряний транспорт;

група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі) (4 роки);

група 7 – тварини (6 лет) - тварини, які не мають сільськогосподарського призначення. Наприклад, собаки, що охороняють територію, коні, що перевозять вантажі.

група 8 – багаторічні насадження (10років) - довгострокові насадження несільськогосподарського призначення, наприклад, для озеленення території, декорування приміщення;

група 9 – інші основні засоби (12років);

група 10 – бібліотечні фонди (немає);

група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи (немає) - усі об'єкти основних засобів, що менші за вартісну межу і до яких таку межу застосовуєте згідно з обліковою політикою підприємства. Наприклад, столи, стільці, шафи, полицки, інші малоцінні меблі. Тут можуть бути принтери, сканери, жорсткі диски;

група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди (5 років);

група 13 – природні ресурси (немає);

група 14 – інвентарна тара (6років);

група 15 – Предмети прокату (5 років);

група 16 – Довгострокові біологічні активи (7 років).

Отже, одним із важливих питань під час ведення бухгалтерського обліку основних засобів є їх своєчасне та правильне оцінювання, оскільки воно характеризує вартість капіталу підприємства, її цінність як загального майнового комплексу.

Макурін А.А. вважає, що «...оцінка основних засобів – це грошове вираження вартості основних засобів, за якою вони відображаються в бухгалтерському обліку» [29, с. 10].

Е. Хендриксен та М. Ван Бреда досліджуючи питання оцінювання майна розподілили науковців на дві категорії, а саме:

- історики – оцінюють активи за собівартістю, що значно краще відображає минуле компанії;

- футуралісти обирають метод оцінки за поточними витратами, оскільки воно дає змогу виявити перспективи суб'єкта господарювання.

На наш погляд, однією з основних умов достовірного обліку та оцінювання основних засобів є застосування принципів єдиного грошового вимірника та історичної (фактичної) собівартості. На даний час в Україні використовують такі види оцінки об'єктів основних засобів, як первісна, залишкова (балансова вартість), справедлива, ліквідаційна, а також оцінка вартості, яка амортизується. Застосування зазначених видів оцінки залежить від конкретних операцій, моменту оцінювання, джерела надходження та порядку оприбуткування.

Оцінка – вважається одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку, яку використовують як інструмент обміну та облікового відображення актів купівлі-продажу в умовах ринкових відносин.

Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Податкового кодексу України необхідно розглянути перелік діючих видів оцінювання основних засобів (табл. 1.3).

Проте, варто зазначити, що первісна вартість активу охоплює більше ніж вартість придбання активу, а суми витрат можуть зменшити потенційний оподатковуваний прибуток від продажу активу. Податкову базу можна розрахувати як різниця між первісною вартістю та накопиченою амортизацією активу.

Так, варто погодитись із думкою Радіонової Н.І., яка зазначає «...під час оцінювання основних засобів в умовах інфляційних процесів застосування первісної вартості може призвести до негативних наслідків. Навіть за умов незмінних цін потенціал основних засобів не є незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими» [57].

Проте, варто зазначити, що первісна вартість активу охоплює більше ніж вартість придбання активу, а суми витрат можуть зменшити потенційний оподатковуваний прибуток від продажу активу. Податкову базу можна розрахувати як різниця між первісною вартістю та накопиченою амортизацією активу.

Таблиця 1.3

Характеристика видів оцінки основних засобів згідно чинних норм законодавства

№з/п	Види вартості основних засобів	Місце застосування	Визначення виду вартості основних засобів
1	Первісна вартість (вартість придбання)	При початковій постановці на облік у разі придбання або виготовлення власними силами	Сумарна вартість, як містить такі компоненти: ціна самого основного засобу, що сплачується постачальнику (без непрямих податків, тобто ПДВ, акцизу); реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, які необхідно сплатити для набуття права на основні засоби; суми ввізного мита – якщо основний засіб імпортується; непрямі податки у ціні основних засобів, якщо вони не відшкодовуються покупцю (прикладом є сума ПДВ – у неплатників ПДВ, сума ПДВ по невиробничим основним засобам – у платників ПДВ); страхування ризиків доставки даного основного засобу, витрати на доставку, транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, які безпосередньо пов'язані з доведенням основного засобу до стану, в якому він стає придатний для використання за запланованою метою (п. 8 НН(С)БО 7 «Основні засоби») Первісна вартість може бути змінена при переоцінці основних засобів, його модифікації, добудови та ін.
2	Залишкова (балансова вартість)	У звіті про фінансовий стан (балансі)	Визначається, як різниця між первісною вартістю та накопиченим зносом (амортизацією)

Продовження таблиці 1.3

3	Справедлива вартість	При переоцінці основних засобів, у звіті про фінансовий стан (балансі) після переоцінки, у ситуаціях, коли первісна вартість невідома	Сума, за яку можна продати основний засіб за звичайних умов, коли сторони угоди незалежні та обізнані в усіх умовах договірних відносин господарської ситуації на ринку. Різновидами справедливої собівартості є: ринкова вартість; - відновлювальна вартість – сучасна собівартість придбання (виготовлення за мінусом суми зносу на дату оцінки основних засобів). Застосовується в тому разі, якщо ринкову вартість визначити неможливо
4	Ліквідаційна вартість	Цифра, яка використовується при розрахунку суми амортизації	Сума коштів або вартість інших активів, яку очікується отримати при реалізації основних засобів або його ліквідації після закінчення строку корисної експлуатації, якщо відняти витрати, пов'язані з таким продажем (ліквідацією)

Джерело: Розробка автора

Проблемним питанням обліку основних засобів є їх зарахування на баланс, визначення цінкової категорії та шляхи надходження основних засобів на баланс підприємства, а саме:

- придбання під час ведення розрахунків з постачальником;
- самостійно виготовлений основних засіб;
- одержання основних засобів як внесок до статутного капіталу;
- обмін

На думку Бондаря М.І., при оцінці необоротних засобів необхідно вирішити на який момент її встановлювати і на якому рівні.

С.Є. Диріжок зазначає, що «фактично неможливо врахувати вплив на кінцеву вартість багатьох факторів, тому результат буде досить приблизним. Внаслідок цього в багатьох господарствах ліквідаційна вартість взагалі не визначається. Тому, сума, яка підлягає перенесенню на витрати шляхом амортизації, встановлюється на рівні первісної вартості основних засобів, що не відповідає вимогам національного стандарту бухгалтерського обліку» [13, с. 12].

На даний час чинне законодавство України не врегулює питання амортизації основних засобів щодо морального зносу. Проте, передбачено регулювання складу первісної вартості.

1.3 Сучасні виклики нормативно-правового регулювання обліково-

контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами

Сучасні економічні перетворення, які здійснюються в Україні мають значний вплив на реформування господарського механізму. Важливим завданням бухгалтерського обліку та контролю є надання достовірної інформації щодо ефективності управління основними засобами. Однак, формування такої інформації та об'єктивність її відображення у звітності базується на використанні нормативно-правових джерел.

Проте, постійні зміни чинних законодавчих норм та окремі питання щодо врегулювання відмінних позицій щодо ведення обліку основних засобів потребують посиленої уваги з боку, як вітчизняних так і міжнародних вчених-економістів, а саме С.Ф. Голова, Ю.А. Верига, В.А. Дерій, В.М. Жук, С.Ф. Лебенчук, Д.Р. Кетлетта, Г.І. Олеховича, Г.Є. Павлової, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка, О.В. Чернецької, В.Г. Швеця та ін. Проте, не зменшуючи науковий вклад у розвиток вивчення законодавчої бази, сучасні виклики нормативно-правового регулювання обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами, які стоять сьогодні, потребують поглибленого дослідження.

Так, достовірність і повнота інформації в частині основних засобів забезпечується нормативними документами з бухгалтерського обліку на різних рівнях. Зазначені нормативні документи мають різний правовий статус, формуючи чотири рівні регулювання бухгалтерського обліку основних засобів

(рис. 1.3), де видно, що держава регулює лише деякі аспекти обліку основних засобів, залишаючи при цьому значний спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку суб'єкта господарювання, щодо забезпечення досягнення поставленої ними мети.

На нашу думку, третій та четвертий рівень можна доповнити нормативними документами, які регламентують процес бухгалтерського обліку та контролю управління основними засобами на підприємстві, а саме:

1) III рівень – Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку; інші нормативно-правові акти;

2) IV рівень – Наказ про облікову політику підприємства; робочий план рахунків для обліку необоротних активів; Наказ про проведення інвентаризації; посадові інструкції; графіки документообігу та інвентаризації; регламенти бухгалтерських та інших адміністративних служб та порядок організації та реалізації внутрішнього контролю. Формування даної групи документального забезпечення здійснюється в системі управління діяльністю чітко визначеного підприємства.

Забезпечити повноту та правдивість інформації про надходження, вибуття, списання і переміщення основних засобів, а також організацію належного контролю за забезпеченням кожного інвентарного об'єкта, своєчасне і правильне обчислення та відображення зносу основних засобів, визначення результатів від ліквідації, правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в облікових реєстрах та реалізувати аналіз ефективності їх використання можна лише в умовах чіткої

структуризації елементів моделі регламентації бухгалтерського обліку
основних засобів

НУБІП України

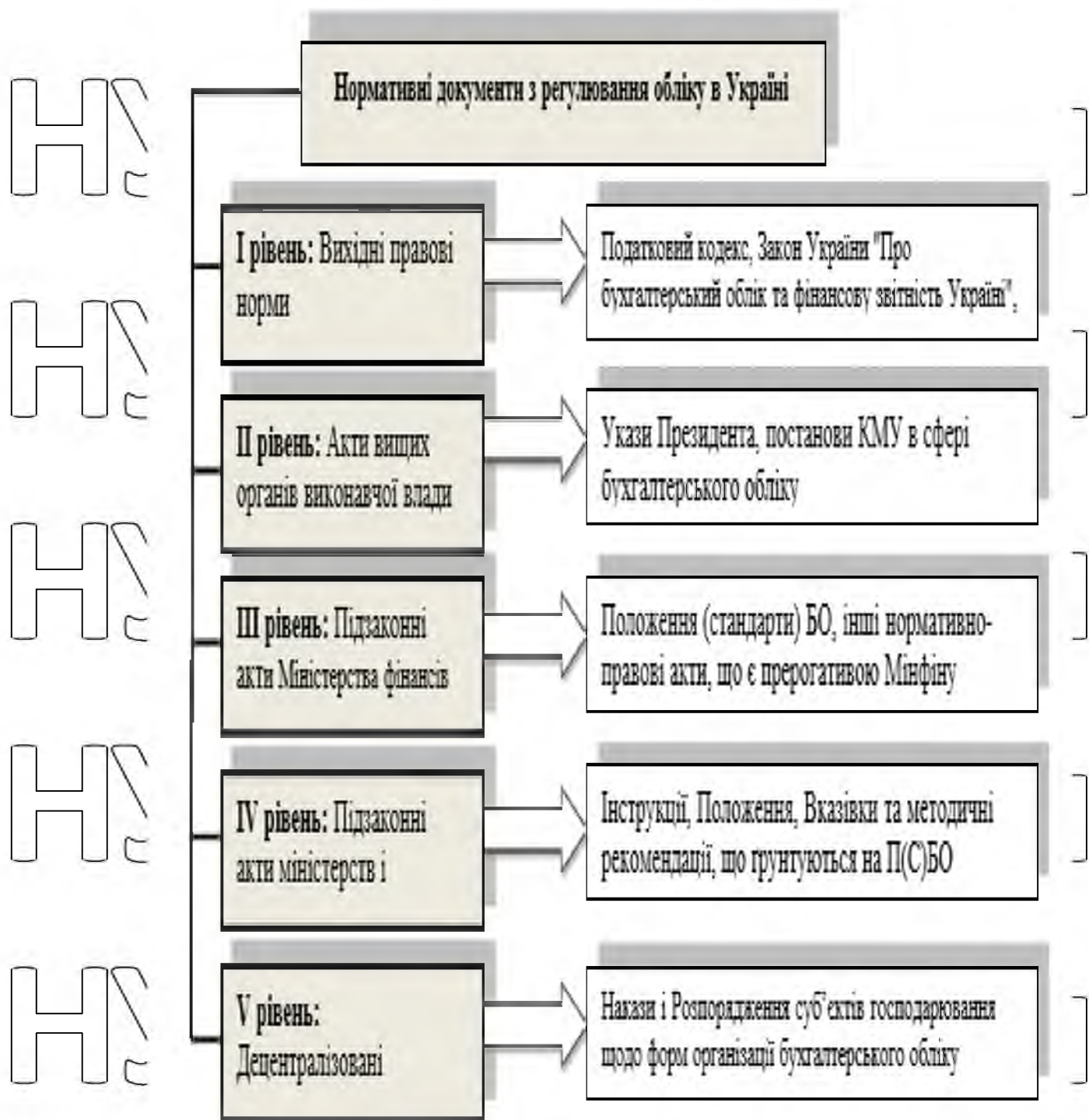

Рис. 1.3. Рівні законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в

Україні

Джерело: Розробка автора [44]

Так, більш широко розкривають зміст застосування нормативно-правового забезпечення Гнатюк Т.М. та Шкромидо В.В. У своєму дослідженні наводять структурну схему моделі бухгалтерського обліку основних засобів, яка диференціює регламенти на зовнішні та внутрішні, зберігаючи при цьому структуру з чотирьох рівнів та об'єднуючи підходи до їх класифікаційної характеристики. Автори вважають, що «... найбільш невизначеною є регламентація обліку на регіональному або галузевому рівнях, де рівень регламентації знаходиться у сфері нормативного забезпечення спеціальної дії. Тобто, всі регламенти поширені в окремих територіальних межах або галузях економіки стосуються всіх суб'єктів, які опиняються в нормативно-регламентованій ситуації чи діють на означеній території на яку поширюється регламент, а застосування положень зазначених в регламенті адресується конкретним підприємствам за галузевою ознакою і є обов'язковим до виконання [13].

На нашу думку, варто погодитись із представленою позицією авторів. Тому, нами здійснено аналіз законодавчих та нормативних джерел, що регулюють ведення обліку основних засобів в умовах військових дій, де згруповано в структурно-логічну схему (рис. 1.4).

В умовах нестабільних економічних процесів ведення фінансово-господарської діяльності підприємства згідно чинних нормативно-правових актів вимагає певної гармонізації національних стандартів обліку до норм міжнародних стандартів.

Досліджуючи національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку основних засобів важливим критерієм є, як спільні так й відмінні подоби, наприклад щодо оцінки, переоцінки, визнання первісної вартості.

Так, згідно МСБО 16 «Основні засоби» на відміну від НП(С)БО 7 «Основні засоби», в первісну вартість основних засобів включають також первісну попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території на якій він розташований, зобов'язання під час

придбання або використання його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом певного звітного періоду.

Існують також відмінності у відображенні нарахування зносу основних засобів між НП(С)БО 7 та МСБО 16. Згідно вимог НП(С)БО 7 всі основні засоби, крім землі, є об'єктом амортизації. У МСБО 16 зазначено, що у окремих випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, де її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї.

Метод нарахування амортизації основних засобів підприємством обирається самостійно з врахуванням очікуваного способу використання активу і зазначається в обліковій політиці підприємства, яка затверджується відповідним наказом.

НП(С)БО 7 «Основні засоби» визначає п'ять методів нарахування амортизації, а саме: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. МСБО 16 – виокремлюється три методи нарахування амортизації: лінійний; зменшення залишку та метод одиниць виробництва продукції. Крім того, потрібно зазначити, що у НП(С)БО 7 на відміну від МСБО 16, зазначено момент початку та завершення нарахування амортизації. Але, варто зазначити, що метод нарахування амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з врахуванням очікуваного способу використання активу та зазначається в обліковій політиці підприємства, яка затверджується відповідним наказом.

Отже, здійснивши порівняльний аналіз окремих аспектів бухгалтерського обліку основних засобів за НП(С)БО та МСБО можна зазначити, що в МСБО більш конкретизовано певні положення, але й НП(С)БО містить положення, які зумовлені національними особливостями обліку, а саме виникає необхідність їх

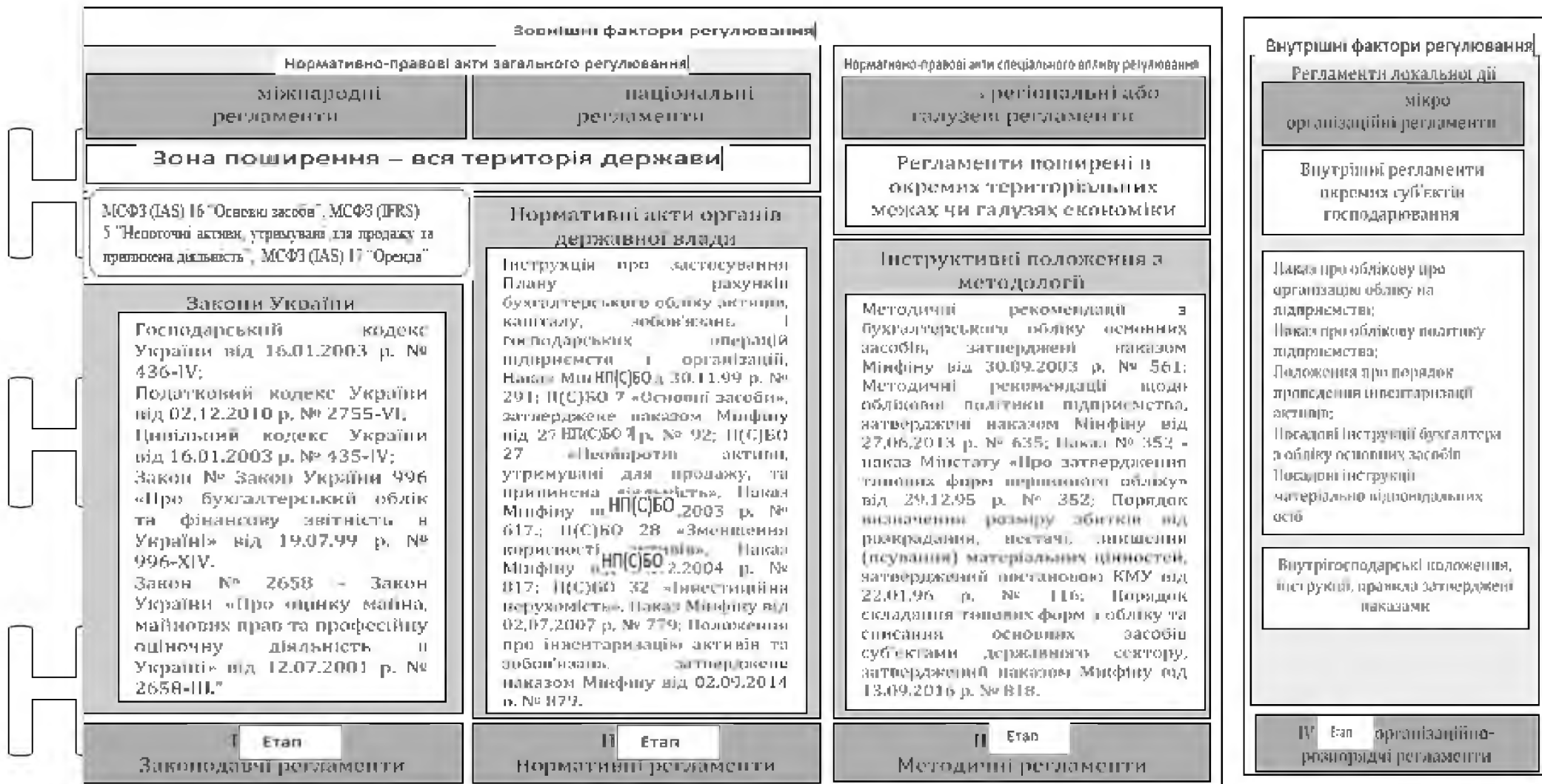

Рис. 1.4. Структурно-логічна схема нормативно-правового забезпечення регулювання обліку основних засобів

Джерело: розробка автора

НУБІП України

постійного розвитку та удосконалення відповідно до змін, що відбуваються в економіці країни. Врегулювання зазначених питань дасть можливість гармонізувати національну систему обліку відповідно до міжнародних стандартів, що значним чином покращить облік основних засобів щодо їх придбання, використання та оцінки.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 1

Основні засоби є невід'ємною складовою для будь-якого підприємства, оскільки відіграють важливу роль у функціонуванні підприємства, зокрема в економічних процесах, адже саме через це термінологія відіграє значну роль у відображенні основних засобів у бухгалтерського обліку.

Узагальнюючи теоретичні аспекти обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами у магістерській роботі було зроблено наступні висновки:

1. Проведено дослідження економічної сутності поняття «основні засоби» та проаналізовано вплив ряду наукових трактувань вчених-економістів на розвиток зазначеного судження, засвідчено системні підходи до змісту даного трактування. Оскільки думки науковців та практиків неоднозначні тому, нами надано власне визначення «основні засоби» - матеріальний ресурс вартість якого становить більше 20 тис. грн, використовуваний в процесі виробництва більше ніж один рік або операційний цикл, які переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції, призначені для використання у виробничій діяльності підприємств та для чіткого визначення цілей, де активи зазнають впливу внутрішніх, зовнішніх чинників, які впливають на використання та управління основними засобами, які в майбутньому принесуть певну економічну вигоду.

2. Уточнено сутність «управління основними засобами», які необхідно розглядати як комплексну систему елементів взаємопов'язаних та направлених на організацію процесів створення, оновлення, планування, контроль, оптимізацію, використання основних засобів, продовження терміну корисної служби, з метою прийняття ефективних управлінських рішень шляхом застосування різноманітних функцій управління, що вплине на конкурентоспроможність, забезпеченість стабільного функціонування за умови врахування ризиків та виникнення загроз,

враховуючи внутрішні та зовнішні фактори впливу мікро та макроклімату в підприємстві.

3. Здійснено обґрунтування для потреб бухгалтерського та податкового обліку критерію визнання основних засобів. Проаналізовано думки науковців, які вважають, що недотримання певних норм щодо використання основних засобів може призвести до викривлення даних фінансової звітності стосовно розподілу витрат на амортизацію між звітними періодами. Тому нами проведено порівняльну характеристику законодавчих норм бухгалтерського обліку та податкового щодо визнання основних засобів, де наведено критерії їх визнання.

4. Проаналізовано різні наукові підходи до класифікації основних засобів, що розглядаються у наукових дослідженнях вчених економістів та в законодавчих актах з метою узагальнення таких підходів для ефективного управління основними засобами.

5. Наведено характеристику видів оцінки основних засобів, як одного із важливих елементів методу бухгалтерського обліку згідно чинних нормативно-правових актів.

6. Розглянуто сучасні підходи до нормативно-правового регулювання обліково-контрольного забезпечення ефективності управління основними засобами і встановлено, що ряд законодавчих актів суперечать один одному або трактують окремі положення по-різному. Нами подано структурно-логічну схему нормативно-правового забезпечення регулювання обліку основних засобів в якій визначено зовнішні та внутрішні фактори регулювання.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження

Базою дослідження теми вибрано ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»», розташоване в с. Більче-Золоте Чортківського району Тернопільської області, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Корпорація «Колос-ВС»» створене відповідно до Закону України «Про господарські товариства», «Про колективне сільськогосподарське підприємство», та іншого законодавства України. Засновником даного господарства є Равлюк М.В., яка внесла 100% статутного капіталу.

«Корпорація «Колос-ВС»» розміщене в північно-західній частині Чортківського району Тернопільської області на віддалі 22 км від районного центру м. Борщова та 102 км. Від обласного центру. Віддаль до найближчої залізничної станції – 25 км.

На території господарства розміщено 4 населених пункти, а саме: Більче-Золоте, Юрамціль, Мушкатівка, Монастирок. Орендується земля в с. Глибочок, Висічка та Олексинці. Центром господарської діяльності ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» є с. Більче-Золоте, яке розміщене в центрі землекористування товариства і сполучається з другими селами господарства шосейними дорогами.

На території господарства є машино-тракторний парк, який нараховує 24 трактори, 10 зернозбиральних комбайнів, 7 самохідних машин, 40 сільськогосподарських машин для рослинництва, добре впорядкований тік із складськими приміщеннями, майстерня по ремонту техніки, млин, рільнича і тракторна бригада, автопарк, в якому рахується вантажних автомобілів 15, причепів і напівпричепів – 3, спецтранспорт – 2, легкових автомобілів – 3, також

налічується 4 тваринницьких ферм. В господарстві корів утримують приязно, їх є 210. Рівень механізації 79 % від робіт.

Предметом діяльності досліджуваного об'єкту є: вирощування, виробництво, переробка і продаж сільськогосподарської продукції; виробництво і торгівля насінням різних сортів агрокультур; оренда земельних ділянок під виробництво різноманітних сортів агрокультур; товарообмінні операції; оптова і роздрібна торгівля; посередницькі послуги; надання автотранспортних послуг; одержання учасниками прибутку від діяльності товариства, після сплати всіх обов'язкових платежів.

Природно-економічні та ґрунтово-кліматичні умови для господарства в цілому сприятливі для вирощування сільськогосподарських культур. Клімат району – помірно-континентальний. Середньорічна кількість опадів у зоні розміщення досліджуваного підприємства складає від 573 мм, з відповідним коливанням опадів від 327 до 684 мм. Більша частина їх біля 69 % припадає на вегетаційний період, середня тривалість якого становить 203 дні.

Найнижча температура буває в січні та лютому місяцях і становить $-26,4^{\circ}\text{C}$ – $-24,7^{\circ}\text{C}$, а найвища температура спостерігається у липні $28,6-25,5^{\circ}\text{C}$. Середньорічна температура повітря $7,6^{\circ}\text{C}$. в окремі роки середня місячна температура значно відхиляється від наведених величин.

Найбільша тривалість снігового покриву 98-103 дні при його середній товщині 12-18 см.

Територія ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» знаходиться в умовах теплого

Поділля західної підсостепової частини України. В цій кліматичній зоні мають місце несприятливі умови для вирощування сільськогосподарських культур:

- вимерзання озимих посівів в малосніжні роки, особливо на підвищеннях (горбах). Найчастіше це відбувається під кінці лютого і березні місяцях;
- випрівання, вимерзання посівів сніжні роки, особливо це буває в балках і так званих «блюднях»;
- пізні морози, які місяця бувають у II і III декадах травня приносять велику шкоду посівам;

- зливи і град в літні місяцях липні і серпні.

Найбільш поширеними ґрунтами ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» є чорноземи реградовані. Ці ґрунти характеризують доброю родючістю і сприятливою динамікою поживних речовин. Вміст гумусу в орному шарі ґрунтів становить 3,6 %.

ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» виробництво сільськогосподарської продукції здійснює як на власних так і на орендованих землях. Земля є одним із основних елементів виробничого потенціалу підприємства. Розмір земельної площі значним чином залежить від рівня його розвитку. Від рівня використання землі залежить ефективність сільськогосподарського виробництва, а також добробут всього населення.

У ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» для оцінки наявності земельних ресурсів, можна визначити структуру його земельних угідь за аналізований період (2020-2022 рр.) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» Чортківського району Тернопільської області, 2020-2022 рр.

Види земельних угідь	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+/-) 2022	
	Площа, га	Структура, %	Площа, га	Структура, %	Площа, га	Структура, %	До 2020	До 2021
Всього с-г угідь	2916	100	3117	100	3030	100	-114	-87
З них, рілля	2916	100	3117	100	3030	100	+114	-87

З даних табл. 2.1 видно, що сільськогосподарські угіддя в 2022 р. збільшилися на 114 га порівняно із 2020 роком і зменшилися на 87 га порівняно із 2021 роком і становлять 3030 га. Загальна площа характеризується високою питомою вагою ріллі 100%. Що свідчить про високу розораність земель і доводить необхідність відповідних заходів щодо запобігання вітрової та водної ерозії.

Необхідним фактором виробництва у сільському господарстві є праця. Носіями здатності працювати є трудові ресурси, які приймають участь у виробництві продукції. Трудові ресурси господарства являють собою особовий склад дорослих робітників у працездатному віці. Вони є основною складовою частиною продуктивних сил досліджуваного підприємства.

Достатня забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, їх раціональне використання, високий рівень продуктивності праці відіграють важливу роль у підвищенні ефективності підприємницької діяльності (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

**Склад та використання трудових ресурсів у ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»
Чортківського району Тернопільської області, 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			2022 рік у % до 2020
	2020	2021	2022	
Середньорічна чисельність працівників, осіб	75	97	107	142,6
У тому числі: рослинництва	69	88	93	134,8
Тваринництва	6	9	14	233,3
Вартість валової продукції, тис. грн.	104525	108865	109912	105,2
Вартість валової продукції в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	1394,0	1122,3	1027,2	73,7
У тому числі: рослинництва	836,0	695,8	688,2	82,3
Тваринництва	558,0	426,5	339,0	60,8

З даних табл. 2.2 видно, що кількість працівників в динаміці за три роки збільшилась на 42,6% , в т.ч. кількість працівників рослинництва 29,3%, а працівників тваринництва на 27,5%. Це зумовлено тим, що підприємство розширило своє виробництво.

Вартість валової продукції у розрахунку на одного середньорічного працівника у 2022 році в досліджуваному підприємстві порівняно із 2020 роком зменшилась на 26,3% у зв'язку із зниженням продуктивності праці працівників.

Створення всебічно розвинутого високопродуктивного сільського господарства вимагає відповідного рівня розвитку матеріально-технічної бази, яка є найважливішою складовою частиною продуктивних сил і має багатогранне значення в розвитку агропромислового виробництва.

Виробнича діяльність кожного господарюючого суб'єкта залежить від забезпеченості його основними виробничими засобами.

Стан і використання основних засобів один з найважливіших аспектів аналітичної роботи, так як саме вони є матеріальним втіленням науково-технічного прогресу – головного фактору підвищення ефективності будь-якого виробництва.

Основним джерелом надходження коштів до підприємства є виручка від реалізації продукції рослинництва та тваринництва власного виробництва.

Зазначені показники дають змогу визначити його спеціалізацію. Остання у досліджуваних характеризується рядом показників, основними з них є рівень спеціалізації, який визначається часткою товарної продукції певного виду у загальній кількості товарної продукції підприємства.

З метою характеристики якісного складу сільськогосподарського виробництва ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» доцільно проаналізувати їх виробничу спеціалізацію, що дасть можливість виявити розвиток окремих галузей у виробництві товарної продукції (табл. 2.3). Тому використано форму 50 с-г за 2020-2022 роки.

З проведеного аналізу табл. 2.3 видно, що ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» має зерно-технічний напрям виробництва із слабо розвиненим тваринництвом. Найбільша питома вага в структурі товарної продукції припадає на виробництво продукції рослинництва – 98,7%. Зокрема у 2022 році виробництво сої складає 37,1 %, кукурудзи на зерно 17,5%, ріпаку озимого – 12,5 %, ячменю озимого – 12,8%, насіння соняшники – 11,5%. У 2021 році підприємство збільшило реалізацію продукції рослинництва 19,43% порівняно з 2020 роком. Тобто, дане господарство за спеціалізацією в галузі рослинництва є зерново-технічного напрямку.

Продукція тваринницької галузі в структурі товарної продукції товариства у 2022 році займає 0,01%, що порівняно із 2020 роком зменшилась на 99,02%.

Таблиця 2.3

Структура грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції та ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», 2020-2022 роки

Товарна продукція	ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»						2022 р. у % до 2020 р.
	Роки						
	2020		2021		2022		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1	9	10	11	12	13	14	15
Озима пшениця	3431,2	18,4	2942,9	11,0	1449,1	6,5	42,23
Гречка	1701	9,1	176,3	0,7	-	-	-
Кукурудза на зерно	11419,6	61,1	15762,5	59,0	3892,9	17,5	34,09
Ячмінь зимній	269,2	1,4	774,4	2,9	2833,4	12,8	1052,53
Ячмінь ярий	111,3	0,6	-	-	116,8	0,5	104,94
Горох	-	-	-	-	-	-	-
Овес	-	-	-	-	24,9	0,1	-
Інші зернові та зернобобові	-	-	50,9	0,2	-	-	-
Соняшник	-	-	123,1	0,5	2550,2	11,5	-
Соя	-	-	3132,2	11,7	8235,6	37,1	-
Ріпак озимий	2642,5	14,1	2820,8	10,6	2766,5	12,5	104,69
Інша продукція рослинництва	324,0	1,7	-	-	67,3	0,3	20,77
Всього по рослинництву	18367,9	98,3	25783,1	96,6	21936,7	98,7	119,43

У 2021 році відбувся ріст реалізації продукції тваринництва, це пов'язано з тим, що керівництво прийняло рішення про припинення вирощування ВРХ повністю реалізувало дано групу тварин. Хоча тваринницька галузь є збитковою, проте щоб повністю її не втратити на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» потрібно робити кардинальну зміну для подальшого розвитку тваринництва, що на наш погляд як в кормовій базі так і в організації обслуговування тваринництва.

Оцінка фінансового стану підприємства (табл. 2.4) залежно від практичних міркувань поділяють на чотири групи: ліквідності (платоспроможності), ділової активності, фінансової стійкості (заборгованості) і рентабельності (Додаток А2).

Таблиця 2.4

Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» Чортківського району, Тернопільської області за 2021-2022 рр.

Показники	ТОВ «Корпорація»Колос-ВС»		Відхи-лення (+;-)	Орієнтовне позитивне значення показника
	Роки			
	2021р	2022р		
2	7	8	9	10
1. Аналіз ліквідності товариств				
1. Коефіцієнт покриття	0.54	0.79	0.26	>1
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.058	0.16	0.10	0,6 - 0,8
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.03	0.04	0.01	0,25 – 0,5
4. Чистий оборотний капітал (тис. грн.)	-11567	-5097	6470	>0, Збільшення
2. Аналіз фінансової стійкості (платоспроможності) господарств				
1. Коефіцієнт співвідношення заданих і власних коштів	1.82	1.56	-0.27	<1
2. Коефіцієнт автономії	0.36	0.39	0.04	>0,5
3. Коефіцієнт маневреності власних коштів	-0.81	-0.43	0.38	>0,2
4. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна	0.01	0.09	0.08	Збільшення
1. Аналіз ділової активності товариств				
1. Коефіцієнт оборотності активів	0.64	0.53	-0.11	Збільшення
2. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1.58	1.32	-0.27	Збільшення

Продовження таблиці 2.4

3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	13.75	11.43	-2.32	Збільшення
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1.11	0.92	-0.17	Збільшення
5. Коефіцієнт оборотності матер. запасів	1.82	1.18	-0.64	Збільшення
6. Коефіцієнт оборотності основних засобів	1.08	0.89	-0.18	Збільшення
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1.69	1.41	-0.29	Збільшення
2. Аналіз рентабельності товариства				
1. Коефіцієнт рентабельності активів	0.01	0.09	0.08	>0
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0.02	0.24	0.22	>0
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	0.01	0.17	0.16	>0

Аналіз ліквідності досліджуваного підприємства показав, що коефіцієнт покриття склав 0,54 і 0,79 відповідно, при нормальному значенні >1 . Коефіцієнт швидкої ліквідності на 0,1 у ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»».

Аналіз платоспроможності показав, що досліджуване підприємство має достатньо стійкий фінансовий план, отримання прибутку вказує на ефективне використання активів та власного капіталу. Показники фінансової стійкості мають тенденцію до зростання, що свідчить про зменшення залежності товариства від позичкових коштів та додаткових інвестицій.

З проведених розрахунків (табл. 2/5) видно, що спостерігається тенденція до зниження ділової активності, оскільки всі показники, які її характеризують зменшились при нормальному значенні – збільшення.

Отже, ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» є стабільним, прибутковим та має позитивні тенденції подальшого розвитку. Коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства збільшився на 0,16 і становить у 2022 році 0,17. На основі аналізу коефіцієнтів рентабельності можна прослідкувати, що ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» є прибутковим.

Бухгалтерський облік в досліджуваному підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО та плану рахунків, затвердженого Міністерством фінансів України наказом № 291 та діючих методичних рекомендацій Міністерства аграрної політики України та затверджених облікових політик. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе керівник підприємства і головний бухгалтер.

ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» добре забезпечене професійними бухгалтерами, які працюють згідно затверджених регламентів роботи.

Призначений головний бухгалтер досліджуваного підприємства забезпечує дотримання методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлений термін фінансової та статистичної звітності, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

Підприємство застосовує автоматизовану форму ведення бухгалтерського обліку і працює із програмою 1С «Бухгалтерія для України 2.0».

Для контролю за надходженням і своєчасним опрацюванням документів складено графік документообігу. Його розробником є головний бухгалтер підприємства. Він визначає здійснення систематичного контролю складання і строків проходження первинних, зведених документів між окремими структурними підрозділами, передачі їх в бухгалтерію.

Облікове забезпечення ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»». Повністю задовольняє як внутрішніх так і зовнішніх користувачів якісною, достовірною, повною, своєчасною інформацією для оперативного реагування встановлення об'єктивних та суб'єктивних причин, що заважають ефективному господарюванню. І є запорукою ефективної діяльності та основою розвитку підприємства, посиленням відповідальності керівництва і працівників підприємства за здійснення економічних процесів й виконання управлінських рішень.

НУБІП України

2.2. Документальне забезпечення обліку основних засобів

Основні засоби займають найбільшу питому вагу в балансі будь-якого господарюючого суб'єкта та мають найбільшу вартість. Обов'язковою умовою згідно пп. 14.1.138 Податкового Кодексу України є віднесення об'єкта до основних засобів, матеріального активу вартістю більше 20000 грн та строк корисного використання якого становить більше одного року. Достовірне та своєчасне відображення інформації щодо документального оформлення наявності, руху та вибуття основних засобів на підприємстві є важливою складовою для успішного ведення бізнесу та прийняття оперативних управлінських рішень.

Вивченню питання документального оформлення операцій з основними засобами приділена значна увага з боку як вітчизняних й зарубіжних науковців, а саме Ткаченко Н.М., Чабанова М.В., Котенко Л.Н., Сопко В.В., Шевченкова Л., Шарухін А., Грабова Н., Яремчик С. та інші. Проте, в контексті постійних законодавчих змін та суперечності окремих нормативних документів виникає гостра потреба у дослідженні документального забезпечення обліку основних засобів.

Документальне забезпечення записів щодо основних засобів є невід'ємним елементом процесу бухгалтерського обліку, що формує логічну послідовність етапів,

які відбуваються у нітько визначеному порядку та не можуть відокремлюватись один від одного. При цьому, відбувається обробка отриманих інформаційних даних та узагальнення їх результатів у вигляді звітної інформації.

Так, Задорожний З.В. під первинним обліком розуміє один з етапів формування звітної облікової інформації на якому відбувається первинне нагромадження облікових даних з використанням методів бухгалтерського обліку [18].

Ряд науковців мають неоднозначні думки щодо первинного обліку основних засобів. Зокрема, Фаріон В.Я., зазначає, «...первинний облік – це єдиний який повторюється у часі, організований процес збору, вимірювання, реєстрації, накопичення та зберігання інформації, де в сучасних умовах використання автоматизованих систем управління – також її передача та первинна обробка» [62].

Розкриваючи значимість первинних документів з обліку основних засобів, необхідно відмітити, що при відображенні інформації про наявність на рух основних засобів, підприємства використовують норми декількох чинних нормативно-правових актів, а саме Положення № 88 «Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку», Наказ Міністерства аграрної політики України № 707 «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування», а також Наказ Міністерства Фінансів України № 818 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання».

Суть облікової функції полягає у відображенні фактів здійснення господарської діяльності щодо формування фінансових ресурсів для відтворення основних засобів, при цьому формується адекватна та суттєва інформація в системі організації первинного та зведеного обліку, зовнішньої та внутрішньої звітності для прийняття управлінських рішень з метою відновлення виробничого потенціалу.

На нашу думку, можна погодитись з окремими дослідниками, які критикують чинний порядок документального оформлення операцій з руху основних засобів, вказуючи на недоліки дублювання інформації в первинних документах, що призводить до зниження оперативності документообороту [3].

З огляду на зазначене, сільськогосподарські підприємства можуть використовувати як типові, так і спеціалізовані форми первинних документів. Крім того, для документування господарських операцій агропідприємствам не заборонено використання самостійно розроблених бланків первинних документів, які містять усі обов'язкові реквізити передбачені чинними нормативно-правовими документами. В наказі про облікову політику підприємства має міститись інформація щодо розробленого графіку документообігу щодо застосування самостійно-розроблених форм документів.

ТОВ «Колос ВС» для здійснення операційної діяльності використовує власні основні засоби, представлені сільськогосподарською технікою та виробничим обладнанням (група 4 основних засобів згідно ст. 138.3 Податкового Кодексу України). Тому, документальне оформлення операцій із основними засобами відбувається на основі складання первинних документів, які підтверджують дозвіл відповідальної особи на їх здійснення.

Доцільно зазначити, що для обліку основних засобів до 2021 р. застосовувались типові та спеціалізовані форми первинних документів в яких окремі реквізити дублювалися, що значним чином вплинуло на зменшення ефективності контрольної функції за об'єктами обліку. У зв'язку з цим, Наказом Державної служби статистики України № 266 від 22.10.2021 р. скасовано окремі нормативно-правові акти, щодо використання типових форм первинних документів. Це свідчить, що підприємства отримали змогу використовувати бланки первинних документів розроблених власноруч, але з відображенням всіх обов'язкових реквізитів, зазначених у Положенні

№ 88, а саме:

- найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ;
- назва документа (форми);
- дата складання;
- зміст та обсяг господарської операції;
- одиниця виміру господарської операції (у грошовому та за можливості у натуральних вимірниках);

посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [2].

Залежно від характеру операції та технології обробки даних до первинних документів можуть бути включені ще й додаткові реквізити: ідентифікаційний код підприємства, установи з Державного реєстру, номер документа, підстава для здійснення операцій, дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо [2].

Варто зазначити, що ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» на даний час продовжує використовувати скасовані спеціалізовані форми документів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6
Документальне забезпечення обліку основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»»

Назва документу	Призначення	Застосування згідно Методичних рекомендацій №701
ОЗСТ-1 Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожний окремий об'єкт, а на декілька – у випадку, коли об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно на відповідальне зберігання однією й тією ж особою	1) внутрішнє переміщення основного засобу між структурними підрозділами; 2) відображення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, крім того обліку ведення їх в експлуатацію; 3) передавання основних засобів зі складу в експлуатацію; 4) у разі передавання іншому підприємству (організації) за плату, без оплати й за договором оренди виключення зі складу основних засобів

Продовження таблиці 2.6

ОЗСГ-2 Акт приймання здачі відремонтованих, модернізованих основних засобів	Оформляється приймання здачі основних засобів після ремонту або модернізації/реконструкції виконаних власними силами чи сторонніми організаціями (підрядниками)	
ОЗСГ-3 Акт на списання основних засобів	Відображається списання основних засобів, перший примірник передається до бухгалтерії, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів	Відображення витрат на вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) у разі повного або часткового їх списання (ліквідації)
Інвентарна картка обліку основних засобів	Робляться записи на підставі актів приймання-передачі основних засобів та акту списання основних засобів, при веденні обліку окремих об'єктів основних засобів	
Опис інвентарних карток з обліку	Застосовується для реєстрації інвентарних карток	
ОЗСГ-5 Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів	Можна використовувати розрахунок щодо визначення річної за місячної суми амортизації станом на 31 грудня	

Джерело: розробка автора

Проте, варто зазначити, що на досліджуваному підприємстві немає чітко структурованої системи послідовності відображення інформації в первинних документах щодо наявності, експлуатації, вибуття основних засобів, що є негативним фактором документування господарських операцій та поліпшення управлінських функцій на підприємстві. Тому, на наш погляд, на досліджуваному підприємстві ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» необхідно упорядкувати поетапне відображення господарських операцій, які пов'язані з наявністю та рухом основних засобів та їх ефективним використанням та відображенням зазначених операцій у первинних документах в чітко визначені терміни шляхом затвердження графіку документообігу.

Бутинець Т. А. вважає, що скорочення кількості первинних документів до рівня, який найбільш повно задовольняє потреби управління виробництвом і

вимоги простоти та здешевлення обліку. Одним із шляхів такого скорочення, вченим визначено поєднання первинного документу з обліковим регістром [1].

На наш погляд, найбільш оптимальним рішенням питання щодо використання первинних документів комерційними підприємствами є застосування Наказу № 818, згідно якого юридичними особами, створеними відповідно до законодавчих актів України, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності для обліку та списання основних засобів пропонуємо застосовувати нові типові форми первинних документів, які призначені для суб'єктів державного сектору, а саме:

- Акт введення в експлуатацію основних засобів;
- Акт приймання-передачі основних засобів;
- Акт внутрішнього переміщення основних засобів;
- Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів;
- Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів;
- Акт списання основних засобів (часткової ліквідації);
- Акт списання групи основних засобів;
- Акт списання транспортних засобів;
- Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів;
- Інвентарна картка обліку тварин та багаторічних насаджень;
- Розрахунок амортизації інших необоротних матеріальних активів;
- Акт переоцінки основних засобів.

Отже, основними шляхами поліпшення процесу документування обліку основних засобів є виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення, зберігання та передача інформації внутрішнім та зовнішнім користувачам шляхом уніфікації форм первинних документів як носіїв інформації.

2.3. Аналітичний та синтетичний облік наявності та руху основних засобів

В умовах нестабільних економічних відносин облікова інформація та її використання для прийняття управлінських рішень щодо забезпечення підприємства основними засобами стає невід'ємною складовою частиною будь-якого господарюючого суб'єкту.

До основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [68]

Перед обліком основних засобів стоять такі завдання:

- своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про їх оцінку, переоцінку та їх надходження, внутрішнє переміщення між складами, вибуття (реалізацію, безоплатну передачу, нестачу, псування, ліквідацію тощо);
- нарахування амортизації основних засобів і віднесення її на відповідні рахунки витрат залежно від функціонального призначення в операційній діяльності та управління підприємством;
- визначення витрат, пов'язаних з підтриманням робочого стану основних засобів, їх ремонтом і поліпшенням;
- визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів; розкриття інформації про основні засоби у фінансовій, податковій та статистичній звітності підприємства.

Таким чином, варто зазначити, що синтетичний облік служить для отримання інформації про фінансово-господарську діяльність досліджуваного підприємства. Він дає можливість перевіряти взаємозв'язок всіх господарських операцій і шляхом звірки синтетичного та аналітичного обліку контролювати повноту і правильність їх віддзеркалення в обліку.

На ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» за допомогою синтетичного обліку визначається загальна наявність основних засобів, запасів, витрат на виробництво тощо. Тому, для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості Планом рахунків бухгалтерського обліку призначено активний балансовий рахунок 10 «Основні засоби».

За дебетом рахунку 10 "Основні засоби" відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»», які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутньої економічної вигоди, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів.

За кредитом відображається вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

За дебетом рахунку 10 "Основні засоби" також відображається сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством орекультивацію порушених земель.

На ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» використовуються наступні субрахунки рахунку 10 "Основні засоби" :

- 1) 101 "Земельні ділянки"
- 2) 103 "Будинки та споруди"
- 3) 104 "Машини та обладнання"
- 4) 105 "Транспортні засоби"
- 5) 106 "Інструменти, прилади та інвентар"
- 6) 109 "Інші основні засоби"

Зазначений перелік субрахунків представлено у робочому плані рахунків ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» затвердженому наказом керівника

підприємства. Варто наголосити, що важливою складовою є аналітичний облік, який ведеться за кожним об'єктом основних засобів окремо.

ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» постійно оновлює основні засоби, адже першочерговим завданням є отримання прибутку в тому числі за рахунок ефективного управління основними засобами. Тому, достовірне та своєчасне відображення інформації щодо придбання основних засобів ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» представлено у таблиці 2.7. та табл. 2.8.

Таблиця 2.7

Придбання основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»»

(на прикладі придбання автомобіля)

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Передоплата		
1	Перераховано передоплату за автомобіль	371	311
2	Відображено податковий кредит з ПДВ (за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	644/ПДВ
		641/ПДВ	644/1
3	Отримано від постачальника автомобіль	152	631
	Списано суму відображеного раніше податкового кредиту з ПДВ	644/ПДВ	631
4	Здійснено залік заборгованостей	631	371
5	Перераховано платежі, пов'язані з реєстрацією автомобіля в сервісному центрі МВС	377	311
6	Віднесено на збільшення первісної вартості автомобіля витрати на реєстрацію	152	377

Для відображення в обліку витрат, які пов'язані придбанням чи створенням основних засобів, придбаних і не введених в експлуатацію на ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» відносяться на 15 рахунок «Капітальні інвестиції». Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» має такі субрахунки:

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

Таблиця 2.8

**Придбання основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»
(на прикладі придбання верстату)**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
	Після оплати			
1	Отримано верстат	152	631	32000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ (за наявності зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної)	644/1	631	6400
		641/ПДВ	644/1	6400
3	Включено до первісної вартості верстата витрати на монтаж і налаштування	152	631	5000
4	Оплачено вартість монтажу і налаштування	631	311	5000
5	Введено в експлуатацію верстат	104	152	37000
6	Перераховано кошти в оплату вартості придбаного верстага	631	311	38400

За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо). Проте, на досліджуваному підприємстві використовуються тільки окремі субрахунки.

Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться за видами основних засобів, а також за окремими об'єктами капітальних вкладень.

Крім того, у активі балансу зазначається інформація про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопичена амортизація) необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації.

На ТОВ «Корпорація «Колос -ВС» використовують рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних матеріальних активів»: 131 «Знос основних засобів», 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів», 133 «Накопичена амортизація» нематеріальних активів». За кредитом 13 «Знос (амортизація)

необоротних матеріальних активів» відображається нарахування амортизації та індексації зносу необоротних активів, а за дебетом – її зменшення (табл. 2.9)

Таблиця 2.9

Відображення в обліку операції з наявністю та рухом основних засобів на підставі складеного внутрішнього первинного документу

№	Операція	Документ	Бухгалтерський облік		
			Дебет	Кредит	Сума, грн
1	2	3	4	5	6
1	Оприбутковано ноутбук 01.04.2023 року (постачальником ФОП без ПДВ)	В 1С створено документ «надходження товарів і послуг» (Вид операції: Устаткування) на підставі внутрішнього первинного документу №1 від 01.04.2023 року, який складено на підставі договору купівлі-продажу	1521	631	43200,00
2	Уведено в експлуатацію ноутбук 01.04.2023 року	Акт типової форми 03-1 від 01.04.2023 року, Наказ про введення в експлуатацію від 01.04.2023 року	104	1521	43200,00

Відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів ведеться аналітичний облік зносу.

Також варто зазначити, що обліковою політикою ТОВ «Корпорація «Колос -ВС»» встановлено, що амортизація основних засобів нараховується із застосуванням прямолінійного методу, де річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

В ТОВ «Корпорація «Колос -ВС»» нарахування амортизації проводиться щомісяця. Місячна сума амортизації при застосуванні всіх методів, крім виробничого, визначається розподілом річної суми амортизації на 12 місяців. Відповідно до НП(С)БО 7, нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Нарухування амортизації припиняється починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів. Нарухування

амортизації призупиняється на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, та консервації об'єкта основних засобів.

Всі основні засоби, що знаходяться на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»», закріплені за матеріально-відповідальними особами. Для контролю за рухом та збереженням основних засобів, правильному їх користуванні кожному інвентарному об'єкту на весь період перебування їх на підприємстві, присвоюють свій цифровий номер, який називається інвентарним номером. При вибутті даного об'єкту із підприємства інвентарний номер іншим об'єктам не привласнюється.

Засоби, які знаходяться в експлуатації, закріпленні за підрозділами підприємства. Закріплення відбувається в інвентаризаційних описах основних засобів.

Найбільш головними регістрами аналітичного обліку основних засобів на підприємстві є інвентарні картки. Форма та зміст інвентарних карток залежать від виду основних засобів. В інвентарних картках форми № 03-6 обліковуються будівлі і споруди, а машини, обладнання, інструменти, виробничий і господарський інвентар - в формі № 03-7.

Відрізняються інвентарні картки в основному зворотною стороною, яка призначається для короткої індивідуальної характеристики об'єкта.

На підставі первинних документів (актів приймання - передачі, технічних паспортів) заповнюються інвентарні картки, які передаються в технічний відділ контори господарства.

Придбані основні засоби ставляться на облік за їх первісною вартістю. Первісна вартість складається із суми, яку підприємство-покупець сплачує продавцю за основний засіб, різних податків, зборів та платежів, що сплачуються у зв'язку із придбанням основного засобу, тощо [44].

Операції з придбання (у т. ч. безоплатного), введення в експлуатацію оформляються Актом приймання-передачі основних засобів (форма №03-1).

Проте, окремі об'єкти основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» реалізуються. Такі об'єкти переводять до складу необоротних активів,

утримуваних для продажу. Для обліку таких активів призначено спеціальний «запасний» субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу».

Згідно з НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» є ряд умов коли об'єкти основних засобів визнають утримуваними для продажу, а саме:

— економічні вигоди очікується отримати від їхнього продажу, а не від використання за призначенням;

— вони готові до продажу в їх теперішньому стані;

— їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання утримуваними для продажу;

— умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;

— здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема, керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, яка відповідає справедливій вартості.

Переводити об'єкт основних засобів до запасів потрібно й у тому випадку, якщо підприємство не планувало його реалізацію, а причина для продажу виникла несподівано. Згідно ПСБО 7 «Основні засоби» можна списувати об'єкти з балансу як ОЗ тільки в разі їх безоплатної передачі або списання внаслідок невідповідності критеріям визнання активом.

Таким чином, будь-якому продажу основних засобів повинно передувати переведення об'єкта на субрахунок 286. На ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» здійснюють таке переведення на дату, коли об'єкт повністю відповідає всім вимогам, установленим НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», а саме:

— списують суму накопиченої амортизації (Дт 131 — Кт 10);

— відображають переведення об'єкта основних засобів до складу необоротних активів, утримуваних для продажу (Дт 286 — Кт 10).

Зокрема, утримувані для продажу основні засоби одразу не продані та продовжують обліковуватися на підприємстві, то на дату балансу їх відображають за найменшою з двох вартостей: балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації (справедливою вартістю активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію), але це не стосується оцінки об'єктів, які оцінюються за справедливою вартістю. Суму перевищення балансової вартості активу над такою вартістю включають до складу інших операційних витрат (Дт 946 – Кт 286).

Якщо ж надалі чиста вартість реалізації збільшиться, коригування вартості необоротних активів, утримуваних для продажу, необхідно буде визнати іншими операційними доходами звітного періоду (Дт 286 – Кт 719). Проте, сума доходу при цьому не має перевищувати визнаних раніше витрат від коригування балансової вартості необоротних активів, утримуваних для продажу.

Відповідно до п. 33 НП(С)БО 7 списання основних засобів відбувається у разі їх продажу, безкоштовній передачі або невідповідності критеріям визнання активом. Ліквідація об'єкта основних засобів оформляється Актом на списання у якому вказується причина вибуття, первинна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати пов'язані з вибуттям (реалізацією чи ліквідацією), а також сума одержаного доходу.

Кореспонденцію рахунків з обліку вибуття основних засобів на ТОВ «Корпорація «Келос-ВС» представлено у табл. 2.10.

У раз значного відхилення (збільшення або зменшення) залишкової вартості об'єкта основних засобів від його справедливої вартості підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів на дату балансу. Здійснюючи переоцінку об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить даний об'єкт. Отже, по всіх об'єктах основних засобів даної групи перевіряється, чи відповідає їх остаточна вартість справедливій вартості відповідних об'єктів. За наявності розбіжностей об'єкти основних засобів дооцінюються або уцінюються до справедливої вартості.

Таблиця 2.10

Практичні аспекти обліку вибуття основних засобів

ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Переведено будівлю складу до необоротних активів, утримуваних для продажу (2404800 грн - 801600 грн)	286	103	1603200
2	Списано суму нарахованого зносу за об'єктом	131	103	801600
3	Передано покупцю об'єкт ОЗ	377	712	1920000
4	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ виходячи з договірної вартості	712	6411/ПДВ	320000
5	Нараховано податкові зобов'язання на суму перевищення балансової вартості ОЗ на початок місяця реалізації над договірною вартістю ((1616560 грн - 1600000 грн) x 20% : 100%)*	949	6411/ПДВ	3312
6	Списано балансову вартість проданого об'єкта ОЗ	943	286	1603200
7	Отримано оплату від покупця за об'єкт ОЗ	311	377	1920000
8	Віднесено на фінансовий результат:			
	— суму доходу від продажу об'єкта ОЗ	712	791	1600000
	— балансову вартість проданого об'єкта ОЗ	791	943	1603200
	— суму нарахованого ПДВ від суми перевищення мінбази над договірною вартістю	791	949	3312

При проведенні переоцінки об'єкта основних засобів змінюється в однакових пропорціях первісна вартість об'єкта та сума накопиченого зносу, крім випадку, де залишкова вартість об'єкта, що переоцінюється дорівнює нулю.

Якщо залишкова вартість дорівнює нулю, то його переоцінена первісна вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта, в результаті чого переоцінена залишкова вартість об'єкта буде дорівнювати його справедливій вартості. Результати переоцінювання основних засобів, залежно від конкретних умов, у бухгалтерському обліку відображаються такими бухгалтерськими проведеннями (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Кореспонденція рахунків з обліку переоцінки основних засобів

№з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Зменшення первісної вартості основних засобів на суму уцінки	975	10
2	Одноразово нарахований знос на суму уцінки (коригується) зменшується	131	10
3	Відображено збільшення первісної вартості основних засобів на суму оцінки	10	411
4	Одноразово збільшується (коригується) сума нарахованого зносу на суму дооцінки	411	131

Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість на дату переоцінки.

Для аналітичного обліку та контролю за використанням основних засобів у місцях експлуатації кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер.

Отже, стан організації аналітичного та синтетичного обліку наявності та використання основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» відповідає вимогам чинного законодавства, на підставі типових форм ведуться документи, які містять заповнені реквізити, вчасно складаються і обробляються.

2.4. Інвентаризація основних засобів в умовах нестабільних економічних відносин

В умовах нестабільних економічних відносин інвентаризація як методичний прийом бухгалтерського обліку та контролю набуває надважливого значення для покращення управління фінансово-господарської діяльності аграрного підприємства й підвищення ефективності використання основних засобів зокрема.

Інвентаризація являє собою певну послідовність практичних дій із документального підтвердження наявності, стану й оцінки майна та зобов'язань організації для забезпечення достовірності даних обліку і звітності [1, с. 31]. Тому, питання щодо проведення інвентаризації основних засобів, достовірності та повноти інформації, що генерується обліковою системою, належне відображення її результатів документально з максимальним дотриманням законодавчих норм у сфері бухгалтерського обліку є завжди актуальним, тому потребує поглибленого дослідження.

Значний внесок у окремі теоретичні та практичні питання інвентаризації основних засобів, висвітлено у наукових працях багатьох вчених-економістів, зокрема, Вутинця Ф.Ф., Дем'яненка М.Я., Кужельного М.В., Шиника В.Г., Сука Л.К., Мал-Цалко Ю.С., Швеця В.Г., Вериги Ю.А., Корінька М.Д., Лемішовської О.С., Пантелєєва В.П., Пархоменка В.М., Солка В.В. та інших. Проте зміни нормативно-правової бази зумовлюють потребу в постійному удосконаленні основних елементів методу інвентаризації основних засобів в ринковому конкурентному середовищі ТОВ «Корпорація «Колос-ВС».

Згідно п.7 розділу I Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879, інвентаризація обов'язково проводиться:

- перед складанням річної фінансової звітності;
- у разі зміни матеріально-відповідальних осіб;
- установа фактів крадіжок, зловживань або неухання цінностей (на день установа таких фактів);

- у разі припинення ведення фінансово-господарської діяльності підприємства;

- за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації. За цих обставин інвентаризація має

розпочатися у строк і в обсязі, які вказано в документі зазначених органів, але не раніше дня отримання підприємством такого документа.

Згідно з пп. 20.1.9 Податкового кодексу України під час перевірок податківці мають право вимагати проведення інвентаризації основних

засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів;

у разі переходу підприємства на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами, в інших випадках, передбачених законодавством [5].

Під час такої операції перевіряється і документально підтверджується наявність, стан та оцінка основних засобів.

Так, принципи викладені у Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 дозволяють конкретизувати головні завдання інвентаризації основних засобів, крім того виявити:

- фактичну наявність основних засобів, зіставити її з даними бухгалтерського обліку й установити розбіжності (надлишки чи нестачі) або їх відсутність;

- об'єкти не придатні до використання із будь-яких причин або не використовувані;

- основні засоби, які не відповідають критеріям визнання.

За організацію інвентаризації відповідальність несе керівник ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», який зобов'язаний створити необхідні умови для її проведення. Але варто наголосити, що на досліджуваному підприємстві

сформована та затверджена наказом керівника підприємства постійно діюча інвентаризаційна комісія, яка проводить інвентаризацію.

Перед початком інвентаризації бухгалтерська служба ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» підготує оформлену раніше первинну документацію з обліку основних засобів, яка зберігається у бухгалтерії. Крім того, готують документи до проведення інвентаризації, що склалися при введенні в експлуатацію, а саме:

Акти приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, Акти на списання основних засобів, Інвентарну картку обліку основних засобів, Акти приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів.

Матеріально-відповідальною особою надається Інвентарний список основних засобів – застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів за їх місцезнаходженням (місцем експлуатації). Визначені дані у цьому документі мають бути тотожними записам в Інвентарних картках обліку основних засобів, що ведуться бухгалтерською службою.

Зокрема, для встановлення фактичної наявності основних засобів, члени діючої інвентаризаційної комісії звіряють дані бухгалтерського обліку і запису про рух основних засобів, проводять огляд об'єктів, які підлягають інвентаризації за місцем їх знаходження чи експлуатації. Для подальшого використання за прямим призначенням конкретних об'єктів основних засобів комісії також потрібно визначити ступінь придатності.

До об'єктів, які підлягають інвентаризації, належать:

- 1) власні основні засоби, в тому числі інвестиційна нерухомість та основні засоби, передані в оренду (що обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»);
- 2) орендовані основні засоби, облік яких ведеться на позабалансових рахунку (здійснюється аналіз рахунку 01 «Орендовані необоротні активи»);
- 3) незавершені капітальні інвестиції в необоротні активи (аналіз дебетового сальдо рахунку 15 «Капітальні інвестиції»).

В бухгалтерському обліку оцінка об'єктів, що виявлені під час інвентаризації, як невзяті на облік, здійснюється відповідно до норм ПН(Є)БО-7

«Основні засоби», тобто такі об'єкти визнаються як безоплатно отримані. Відповідно до НП(С)БО 7 первісна вартість таких основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання (на дату виявлення). Оцінка проводиться за дійсною (справедливою) вартістю, а знос потрібно визначити за фактичним технічним станом основних засобів, із оформленням даних оцінки та зносу відповідними актами. На справедливу вартість безоплатно отриманих об'єктів основних засобів збільшується сальдо додаткового капіталу, де здійснюється бухгалтерське проведення з дебету рахунка 10 «Основні засоби» в кореспонденції з субрахунком 746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

У податковому обліку вартість виявлених лишків основних засобів відноситься до інших доходів за звичайною ціною, що відповідає справедливій вартості (2.12).

Таблиця 2.12

Причини виникнення надлишків виявлених інвентаризаційною

комісією ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»

№ з/п	Причини виникнення надлишків	Пояснення щодо можливого виникнення надлишків
1	Раніше не оприбуткували через помилку чи недбалість	Причина недбалості самого бухгалтера або матеріально-відповідальної особи
2	Не оприбуткували через відсутність первинних документів	Документи втрачені чи повна їх відсутність. Невчасне надходження первинних документів від постачальника на такий актив (невідфактурована поставка)
3	Помилкове списання	Списали, помилково, оскільки вважали, що актив втрачений. Провели передачу на виробництво, проте об'єкт основних засобів залишався ще на складі.
4	Надмірне списання	Надмірне списання при відпуску запасів, основних засобів
5	В бухгалтерському обліку відображено списання, але фізично його ліквідувати об'єкт не встигли	Не оприбутковані окремі частини від вже списаного об'єкта

Джерело: розробка автора

Також, варто зазначити, що під час інвентаризації основних засобів при виявленні недостачі, залишкова вартість списується у дебет субрахунку 976 «Списання необоротних активів» кредит рахунку 10 «Основні засоби».

Одночасно сума недостачі відображається на позабалансовому рахунку 071 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей». Зменшення суми на субрахунку 072 відображається після встановлення винних осіб з одночасними записами за дебетом субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» і кредитом субрахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» у сумі, що належить до відшкодування винними особами. У раз виявлення нестач (табл. 2.13), на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» об'єкт основних засобів перестає визнаватись активом, тобто здійснюється списання з балансу і оформляється Акт списання основних засобів.

Таблиця 2.13

Кореспонденція рахунків з обліку виявлення недостачі основних засобів

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Виявлення недостачі оргтехніки при проведенні інвентаризації	072	-	1875
2	Списано суму зносу основних засобів	131	109	1125
3	Списано залишкову вартість оргтехніки	976	109	1875

Зокрема, якщо при проведенні інвентаризації інвентаризаційною комісією виявляється факт не відображення в обліку зміни вартості основних засобів, яка пов'язана з виконанням робіт капітального характеру – здійснено прибудову нових приміщень чи проведено ліквідацію будівель (споруд), зміна вартості основних засобів не відображена в бухгалтерському обліку. Інвентаризаційною комісією визначається сума підвищення або зниження первісної вартості об'єкта основного засобу (збільшення або зменшення балансової вартості об'єкта основного засобу) відображається в Інвентаризаційному описі основних засобів.

На нашу думку, під час проведення інвентаризації виявлені основні засоби, що є непридатними до використання ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» необхідно відобразити в окремому документі «Інвентаризаційний опис непридатних до експлуатації об'єктів основних засобів», де необхідно зазначити час введення в

експлуатацію основних засобів та виокремити причини невідповідності основних засобів до використання, а також у робочому плані рахунків досліджуваного підприємства використати окремий субрахунок, де обліковувались б такі об'єкти.

Таким чином, можна зробити висновок, що результати інвентаризації значним чином впливають на прийняття ефективних управлінських рішень та ефективність використання основних засобів ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», але варто підкреслити, що облікова політика на підприємстві поставлена належним чином і відповідає вимогам чинних норм законодавства.

2.5. Шляхи поліпшення обліку основних засобів в системі прийняття управлінських рішень щодо доцільності їх надходження та ефективного використання

В сучасних умовах ведення бізнесу в Україні бухгалтерський облік повинен бути орієнтований на забезпечення оперативною інформацією усіх суб'єктів господарювання, зокрема на підготовку інформативної бухгалтерської звітності для вітчизняних та іноземних інвесторів й кредиторів. Важливою складовою впливу факторів на результати діяльності будь-якого агропідприємства є реалізація ефективної системи управління основними засобами.

Впровадження на окремих агропідприємствах ефективної системи управління основних засобів протягом тривалого періоду призвела до загострення ряду питань, а саме: неоптимальне накопичення морального та фізичного зносу основних засобів, недостатньої кількості важливих ресурсів з метою вирішення ряду проблем щодо ефективного використання основних засобів та ін.

Отже, якісно організоване управління основними засобами в ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» має бути цілісною та єдиною системою, яка реалізується через належне відображену інформацію в бухгалтерському обліку.

Пропонуємо створити комплексну систему управління та обліку основних засобів в ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», враховуючи максимальну ефективність використання основних засобів з мінімальними затратами на їх утримання та обслуговування (рис. 2.2).

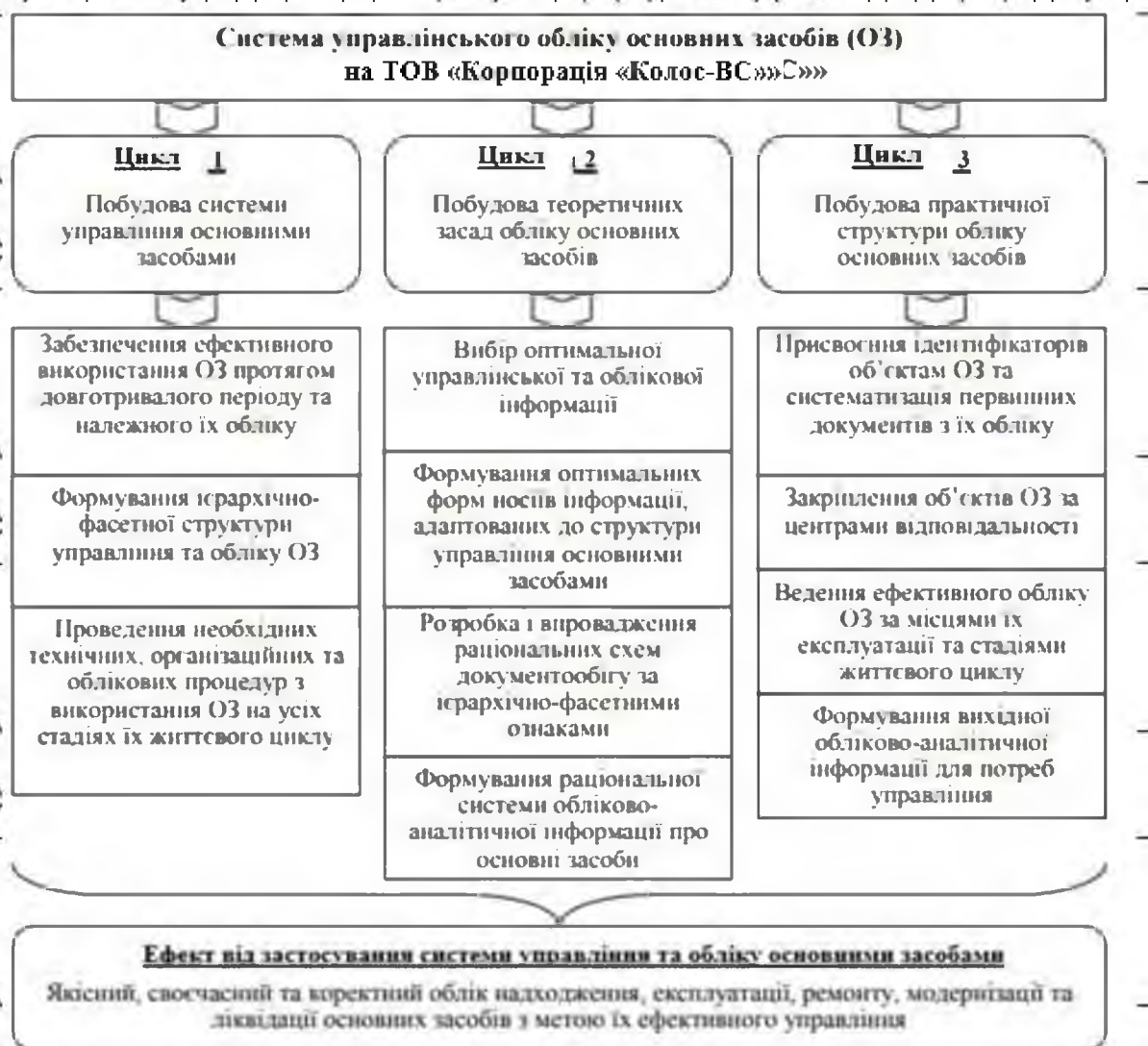

Рис. 2.2 Структурно-логічна схема системи управління та обліку основних засобів

Джерело: Розробка автора

Управління основними засобами на підприємстві є важливим засобом побудови системи обліку ефективного їх використання з урахуванням

стратегічних і тактичних цілей та вимог управління. Це складний процес, який передбачає збалансовану їх класифікацію, чіткий контроль за їх збереженням, наявністю та рухом основних засобів під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів прийняття рішень.

В організації обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві існують певні недоліки, що негативно впливають на ефективність управління у цілому. А саме це стосується організаційної, технологічної та документальної складових. Тому необхідно приділити увагу поліпшенню документального забезпечення та оптимізації форм первинної документації.

Оскільки досліджуване підприємство користується скасованими формати первинних документів з обліку основних засобів, доцільно окремі форми доповнити показниками, що дадуть змогу посилити контроль ефективності виконаних операцій та зменшення трудомісткості облікових робіт, а саме удосконалити Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів Додаток В (рис. 2.3).

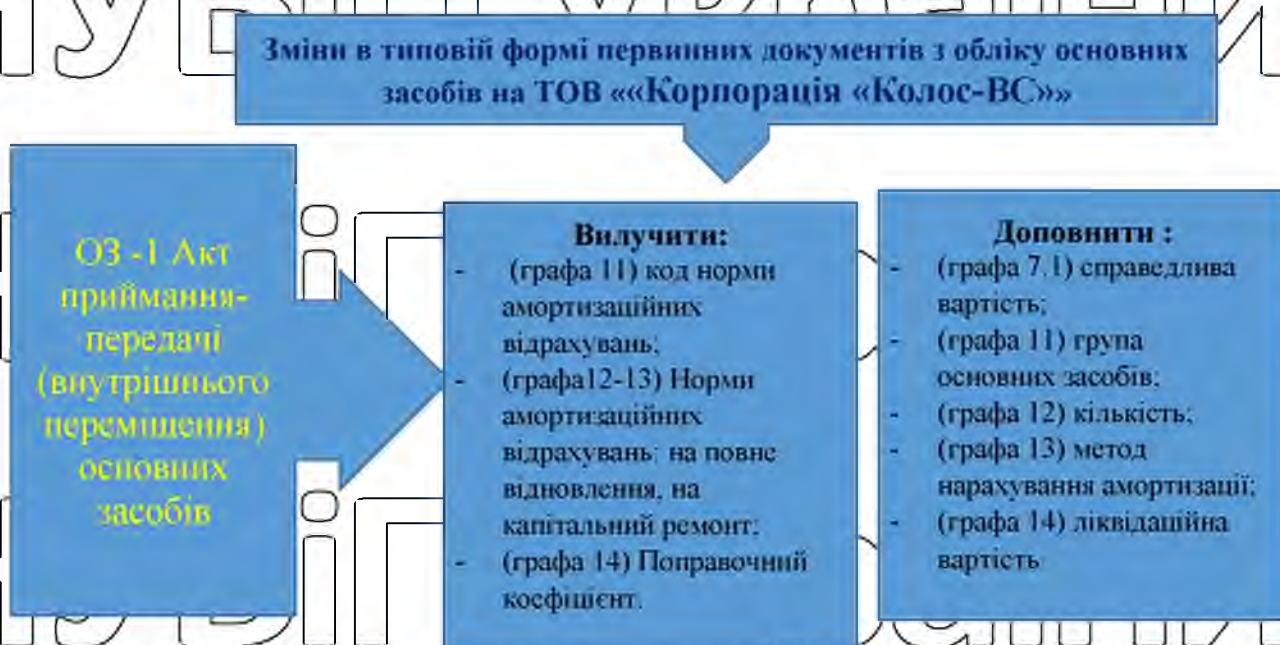

Рис. 2.3. Уточнена форма первинного документу з обліку основних засобів

Джерело: Розробка автора

На наш погляд, найбільш оптимальним рішенням питання щодо використання первинних документів ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», є

застосування Наказу № 818, згідно якого юридичними особами, створеними відповідно до законодавчих актів України, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності для обліку та списання основних засобів можуть застосовувати нові типові форми, первинних документів, які призначені для суб'єктів державного сектору, а саме:

- Акт введення в експлуатацію основних засобів;
- Акт приймання-передачі основних засобів;
- Акт внутрішнього переміщення основних засобів;
- Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних

засобів;

- Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів;

- Акт списання основних засобів (часткової ліквідації);
- Акт списання групи основних засобів;
- Акт списання транспортних засобів;
- Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів;
- Інвентарна картка обліку тварин та багаторічних насаджень;
- Розрахунок амортизації інших необоротних матеріальних активів;
- Акт переоцінки основних засобів.

Використання в ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» запропонованих форм документів дадуть змогу структурувати відображення інформації про наявність рух та вибуття основних засобів.

Також, варто зазначити, що за останні роки спостерігається тенденція загальної комп'ютеризації, що стосується всіх видів діяльності. Використання інформаційних систем дозволяє представляти інформацію в зручному для конкретного користувача вигляді, скоротити час обробки проведених операцій, сформувати оперативно різноманітні звіти, щоб представити внутрішнім та зовнішнім користувачам інформації. Проте, варто зазначити, що не всі програмні продукти є досконалими та можуть повноцінно представляти функціональні можливості.

Так, наприклад з 2016 р. використання програмного продукту 1С «Бухгалтерія для України 2.0» заборонений у роботі установ державного сектору, але комерційні підприємства ще й нині його використовують.

Досліджуване підприємство для полегшення роботи бухгалтерської служби та роботи також, використовують 1С «Бухгалтерія для України 2.0». Але, в Україні на сьогодні існує великий спектр ERP систем у яких функціонал наповнений значним обсягом інформації та допомагає у введенні бухгалтерського, податкового та управлінського обліку.

Обробка даних з використанням комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку відбувається в три етапи на досліджуваному підприємстві у три етапи (рис. 2.4)

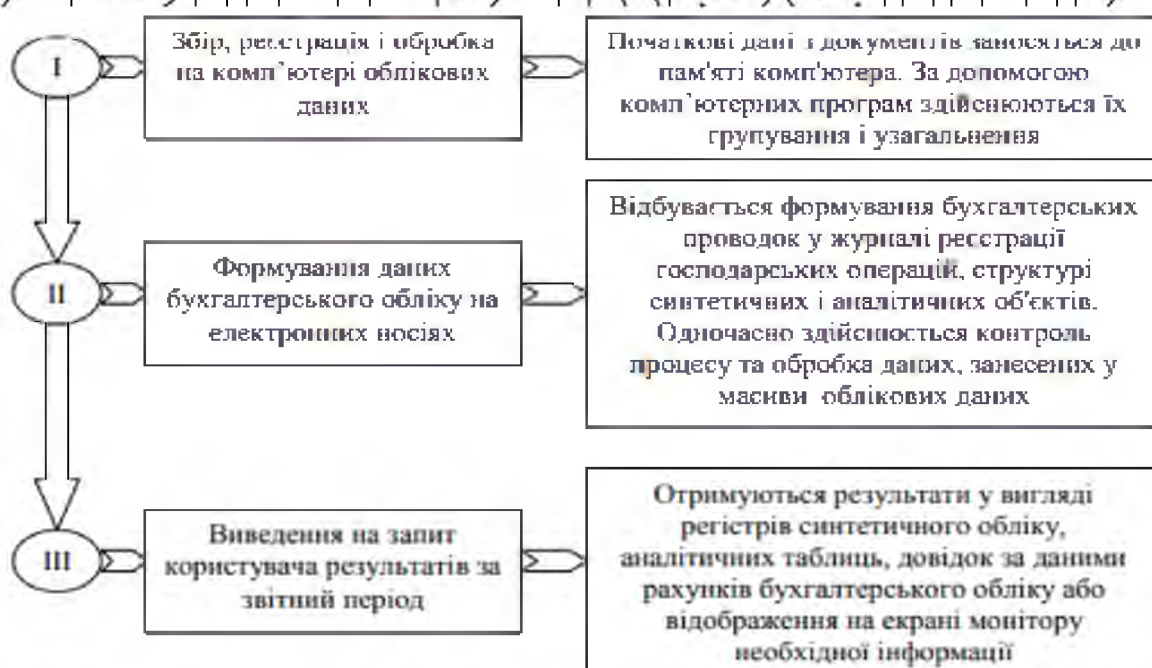

Рис. 2.4 Процес обробки даних з використанням комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку

Автоматизоване розв'язання задач обліку основних засобів передбачає: документування операцій руху основних засобів, організацію поточного обліку наявності та руху основних засобів та складання звітності і розрахунок амортизації та вносу основних засобів, а також організацію поточного обліку

амортизаційних відрахувань та документування операцій із ремонту основних засобів та інші операції.

Проте, нами були проаналізовані альтернативні сучасніші автоматизовані програмні продукти, які охоплюють всі структурні ділянки підприємства для ведення не лише одного виду обліку (наприклад бухгалтерського), але й управлінського, який дозволить аналізувати інформацію за певний період (неділь, місяць, квартал, рік) та оперативно приймати рішення щодо інвестування, зміни стратегії, пошуку нових ринків збуту, відмови від товару тощо. Тому, з метою удосконалення системи обліку ефективного управління основними засобами та з метою прийняття ефективного управлінського рішення щодо ведення бухгалтерського та управлінського обліку, який не ведеться підприємством на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», пропонуємо розглянути програмні продукти розроблені українськими програмістами BAS «Бухгалтерія» та BAS «Комплексне управління підприємством». Це впровадження дозволить об'єктивно вести контроль за всіма господарськими процесами, поліпшити процеси взаємодії підрозділів та підвищить продуктивність праці на підприємстві.

Для удосконалення облікових функцій бухгалтера необхідно з метою деталізації інформації про основні засоби, робочий план рахунків досліджуваного підприємства доповнити аналітичними рахунками другого та третього порядку за групами основних засобів, наприклад, племінні коні обліковувати на рахунку 107/2 «Племінні коні». Для оприбуткування транспортних засобів – пропонуємо використовувати субрахунок 105 «Транспортні засоби» за групами транспортних засобів, що дозволить конкретизувати аналітичну інформацію щодо оприбуткування, руху, переміщення та вибуття транспортних засобів: рахунок 105/2 «Великовантажні автомобілі», рахунок 105/3 «Комбайни (зернозбиральні машини)», 105/4 «Легкові автомобілі» та ін.

Зокрема, вважаємо, що необхідно провести організаційні заходи щодо переходу досліджуваного підприємства на ведення обліку та формування

фінансової звітності за міжнародними стандартами, оскільки це надасть змогу залучити іноземних інвесторів, які вкладатимуть значні фінансові ресурси у виробництво підприємства, капітал, що дасть змогу розширити свій потенціал на зарубіжних ринках. Таким чином, можна зробити висновок, що надані пропозиції сприятимуть поліпшенню обліку основних засобів та всіх облікових процесів зокрема.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 2

НУБІП України

Проведене дослідження сучасного стану облікового забезпечення управління основними засобами, дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Досліджуваній суб'єкт господарювання ТОВ «Корпорація «Колос -

ВС» має зерно-технічний напрям виробництва із слабо розвиненим тваринництвом. Найбільша питома вага в структурі товарної продукції припадає на виробництво продукції рослинництва – 98,7%. Зокрема у

2023 році виробництво сої складає 37,1 %, кукурудзи на зерно 17,5%,

ріпаку озимого – 12,5 %, ячменю озимого – 12,8%, насіння соняшники –

11,5%. У 2022 році підприємство збільшило реалізацію продукції рослинництва 19,43% порівняно з 2020 роком. Тобто, дане господарство

за спеціалізацією в галузі рослинництва є зерново-технічного напрямку.

2. Розглянуто документальне забезпечення обліку основних засобів на

досліджуваному підприємстві, яке застосовує автоматизовану систему ведення обліку основних засобів та використовує наступні первинні

документи, а саме: Акт введення в експлуатацію основних засобів; Акт приймання-передачі основних засобів; Акт внутрішнього переміщення

основних засобів; Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів; Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів; Акт списання

основних засобів (часткової ліквідації); Акт списання групи основних

засобів; Акт списання транспортних засобів; Інвентарна картка обліку

об'єкта основних засобів; Інвентарна картка обліку тварин та багаторічних насаджень; Розрахунок амортизації інших необоротних

матеріальних активів; Акт переоцінки основних засобів. Проте, варто зазначити, що для поліпшення первинного обліку основних засобів

наведено ряд пропозицій щодо його поліпшення.

3. Досліджено стан аналітичного та синтетичного обліку основних засобів

та подано практичні приклади з бухгалтерського оформлення

господарських операцій з оприбуткування, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів.

4. Для удосконалення облікових функцій бухгалтера необхідно з метою деталізації інформації про основні засоби, робочий план рахунків досліджуваного підприємства доповнити аналітичними рахунками другого та третього порядку за групами основних засобів, наприклад, племінні коні обліковувати на рахунку 107/2 «Племінні коні». Для оприбуткування транспортних засобів – пропонуємо використовувати субрахунок 105 «Транспортні засоби» за групами транспортних засобів, що дозволить конкретизувати аналітичну інформацію щодо оприбуткування, руху, переміщення та вибуття транспортних засобів: рахунок 105/2 «Великовантажні автомобілі», рахунок 105/3 «Комбайни (зернозбиральні машини)», 105/4 «Легкові автомобілі» та ін.

5. З метою удосконалення системи обліку ефективного управління основними засобами та поліпшення бухгалтерського обліку, впровадження управлінського обліку, який не ведеється ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», пропонуємо розглянути програмні продукти розроблені українськими програмістами BAS «Бухгалтерія» та BAS «Комплексне управління підприємством». Це впровадження дозволить об'єктивно вести контроль за всіма господарськими процесами, поліпшити процеси взаємодії підрозділів та підвищить продуктивність праці на підприємстві.

НУВІП України

РОЗДІЛ 3 КОНТРОЛЬ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

3.1. Методичні прийоми контролю управління основними засобами

НУВІП України

В умовах нестабільних економічних відносин та військових дій важливим проблемним питанням суб'єктів господарської діяльності є неефективне використання основних засобів, невміле управління ними, що призводить до зменшення розміру прибутку, не відображення в бухгалтерському обліку повної та достовірної інформації про основні засоби. Однак цим проблемам можна запобігти, створивши ефективну систему контролю всередині ТОВ «Корпорація «Колос-ВС». Зазначена система буде надійним джерелом інформації для реалізації управлінських функцій та відображення внутрішньої облікової політики підприємства і забезпечить достовірність інформації щодо ефективності й раціонального використання ресурсів.

На нашу думку, в період військових дій в Україні спостерігається недооцінка ролі внутрішньогосподарського контролю не лише досліджуваного суб'єкта господарювання, але й інших підприємств зокрема. Тому, питання щодо використання внутрішнього контролю на аграрних підприємствах є актуальним та не залишається поза увагою, як вітчизняних так і зарубіжних вчених економістів.

Вагомий внесок у вітчизняну науку у розробку теоретичних та практичних засад внутрішнього контролю основних засобів внесли такі вчені, як Ф. Ф. Бутинець, Н. І. Дорош, А. П. Макаренко та М. В. Шама, Л. П. Кулаковська, Г. М. Чепелюк та інші науковці. Проте, окремі питання щодо поліпшення використання методичних прийомів контролю є досить актуальним та потребує подальшого дослідження

НУВІП України

Внутрішній контроль є процесом, спрямованим на досягнення стратегічних довгострокових цілей досліджуваного підприємства. Він є результатом управлінських дій керівництва, включаючи планування, організацію та моніторинг діяльності як підприємства в цілому, так і його окремих підрозділів.

Система внутрішнього контролю виступає як надійне джерело інформаційного забезпечення для управління підприємством. Вона допомагає уникнути порушень законності, нерационального використання та перевитрат виробничих ресурсів, а також невиконання планів виробничо-господарської діяльності підприємства [58].

Внутрішньогосподарський контроль, як стверджує Л.С. Шатковська, є найбільш оперативним та ефективним. Він активно впливає на хід виробничого процесу та його результати, ведеться систематично, безперервно, на всіх ділянках виробничо-фінансової діяльності, охоплює всі сторони роботи підприємства [197, с. 137].

Думку Л.С. Шатковської поділяють М.І. Протасова, О.Н. Шапіро, М.М. Безвідна та вважають, що безперервність і систематичність мають велике профілактичне значення [158, с. 123].

Основною метою внутрішнього контролю операцій з основними засобами ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» є встановлення достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності, стану й руху цих видів активів, а також забезпечення їхнього збереження, ефективного використання та поліпшення управління основними засобами.

Для вирішення зазначеної мети, необхідно виділити ряд завдань (рис. 3.1).

При здійсненні внутрішнього контролю основних засобів виділяють такі об'єкти, а саме:

- збереження власних та орендованих основних засобів;
- стан техніко-експлуатаційної дисципліни за операціями з основними засобами,
- стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з придбання, руху, використання основних засобів.

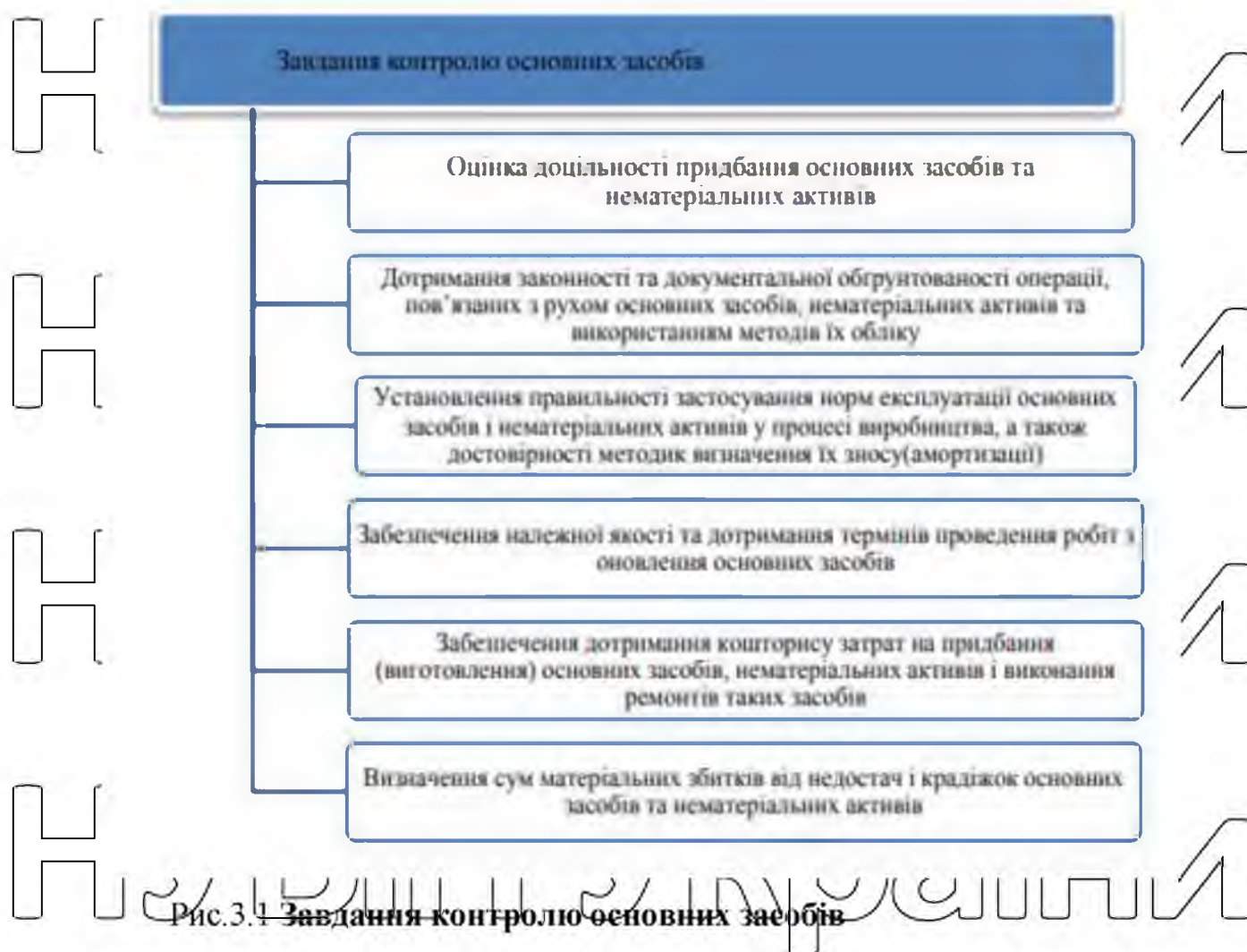

Рис.3.1 Завдання контролю основних засобів

Джерело: Розробка автора

Проведення контрольних заходів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» регулюється нормативно-правовими актами такими, як: Податковий кодекс України, НП(С)БО 7 «Основні засоби», Положення про проведення інвентаризації, Положення Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку № 88, Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів.

Вагомє значення при проведенні контролю основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» відведено джерелам інформації (рис. 3.2).

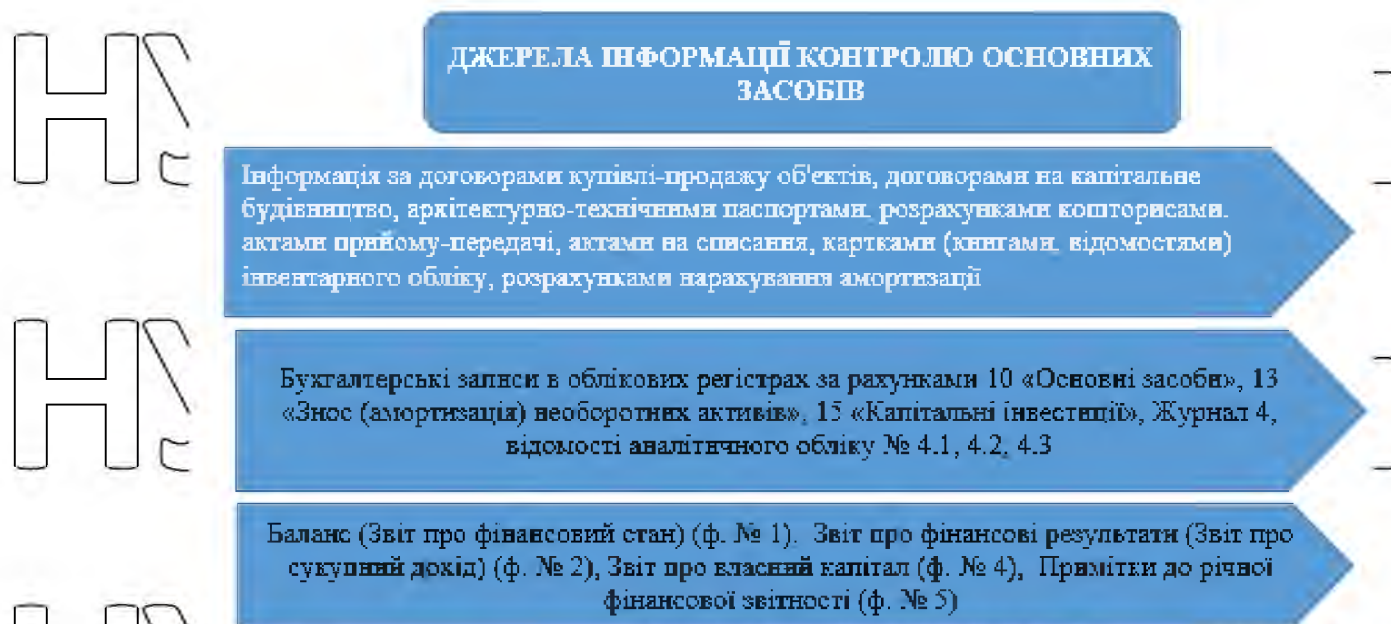

Рис. 3.2 Джерела інформації здійснення контролю основних засобів

Джерело: Розробка автора

Для забезпечення контролю над основними засобами використовуються різноманітні методи, прийоми і підходи. Загалом можна виділити три основні групи методів і прийомів контролю:

- прийоми документального контролю;
- прийоми фактичного контролю;
- розрахунково-аналітичні методи контролю.

Під час застосування прийому документального контролю основних засобів, здійснюється перевірка різних документів, що стосуються надходження основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС». Перевіряється правильність визначення первинної вартості перевіряючи договори купівлі-продажу, накладних, супровідних документів та актів прийому-передачі. Оцінюється правильність відображення класифікації активів як основних засобів, в тому числі їх розподіл за видами, встановлюються критерії інвестиційної нерухомості.

Документи, які засвідчують право власності на основні засоби, документи про їх рух на досліджуваному підприємстві, документи щодо списання основних засобів також.

Варто зазначити, що до методів документального контролю операцій з основними засобами відносяться такі прийоми:

- формальна перевірка – правильність відображення та заповнення реквізитів, наявність помарок, підчищень у документах (Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, Акт списання основних засобів, інвентарні картки основних засобів);

- почеркознавча експертиза (графологічна) – виявлення можливих підробок підписів;
- взаємна перевірка – включає порівняння даних на інвентарних картках основних засобів з даними синтетичного обліку відомостями та журналами-ордерами за рахунком 10 «Основні засоби»;

- арифметична перевірка – застосовується для перевірки правильності підсумків у звітах щодо основних засобів, відомостях обліку основних засобів, нарахування зносу та амортизації в бухгалтерському та податковому обліку основних засобів.

До методичних (фактичних) прийомів контролю основних засобів відносяться: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, економічний аналіз та методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку).

При розрахунково-аналітичних методах контролю, ми перевіряємо правильність розрахунку окремих показників відповідно до встановленої методики, яку рекомендують відповідні інститути. Основним прийомом розрахунково-аналітичного контролю є проведення процедури перерахунку. Перерахунок – це процедура, що включає перевірку арифметичної точності документів або записів. При застосуванні цього прийому контролю для основних

засобів, ми перевіряємо правильність розрахунку сум амортизаційних відрахувань, повторно проводимо переоцінку основних засобів, нарахування амортизації, списання, а також перевіряємо правильність визначення первісної вартості об'єктів основних засобів [68].

Варто зазначити, що на рис.3.3 наведено згруповані етапи внутрішнього контролю наявності, стану збереження та використання основних засобів.

Рис.3.3 **Етапи проведення внутрішнього контролю основних засобів**

Джерело: Розробка автора

Наявність окремих об'єктів основних засобів перевіряють за даними інвентарних списків через зіставлення з інформацією інвентаризаційних описів за видами основних засобів (Інвентаризаційний опис основних засобів), Актів інвентаризації незавершених ремонтів основних засобів, Інвентаризаційних описів земельних угідь, а також шляхом огляду й перерахунку безпосередньо на місцях їх знаходження та експлуатації.

За умови дотримання збереження основних засобів передбачає закріплення таких об'єктів за матеріально-відповідальними особами в структурних підрозділах підприємства.

В процесі контролю, особливу увагу приділяють застосуванню методів нарахування амортизації основних засобів. НД(С)БО 7 «Основні засоби» визначає такі методи нарахування амортизації: прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий та прискореного зменшення залишкової вартості. Перевірка формування груп основних засобів для нарахування амортизації розпочинається з контролю дотримання термінів початку та припинення нарахування амортизації за придатними до використання об'єктами основних засобів.

Для цього аналізують дані інвентарних карток та проводять їх зіставлення з актами приймання-передачі основних засобів та розрахунками амортизаційних відрахувань.

Можлива зміна методу нарахування амортизації лише за умови перегляду попередньо очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта й має бути належним чином оформлена наказом за підписом керівника підприємства.

Тому, шляхом зіставлення даних Головної книги та Балансу й Звіту про фінансові результати, контролер вибірково способом проводить арифметичний перерахунок нарахованих сум амортизації за звітними періодами, з'ясовують відповідність відображення амортизаційних відрахувань за обліковими рахунками та статтями звітності.

Застосування в комплексі різних методів контролю дозволяє всесторонньо, детально та повною мірою провести перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства, виявити недоліки, відхилення, неточності та упущення, розробити комплекс заходів щодо підвищення економічної ефективності виробничої діяльності.

Проте, на наш погляд, проведення внутрішнього контролю є недосконалим, оскільки до роботи ревізійного складу залучаються такі працівники, які виконують контрольні функції.

Отже, внутрішньогосподарський контроль є одним із найважливіших чинників системи управління, оскільки саме він допомагає управлінському

персоналу підприємства ефективно виконувати свої функції. За допомогою системи внутрішньогосподарського контролю керівництво вирішує, які зміни необхідно провести в організації роботи підприємства та як прогнозувати його діяльність на перспективу.

НУБІП України

3.2. Аналіз наявності і руху основних засобів та прийняття управлінських

рішень щодо ефективності їх використання

Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки України і перехід до ринкових відносин потребують принципово нових підходів до управління основними засобами. Якісний стан основних засобів, відповідність новим умовам господарювання і досягнення науково-технічного прогресу визначають рівень продуктивних сил суспільства, здатність його виробничого апарату вирішувати поставлені завдання щодо управління основними засобами.

Це зумовлює необхідність удосконалення організації та методики аналізу основних засобів та приведення їх у відповідність до вимог ринкової інфраструктури. За допомогою аналізу можна розробити стратегію та тактику розвитку досліджуваного підприємства, провести оцінку і планових показників, здійснити контроль, виявити резерви підвищення ефективності виробництва, оцінити результати діяльності підприємства, його підрозділів та провести детальний аналіз ефективності управління основними засобами, який дозволить виявити зміни факторів впливу на використання основних засобів.

Вивченню теорії та практики аналізу наявності та руху основних засобів приділена значна увага вчених-економістів, а саме: В. В. Сопка, Ф. Ф. Бутинця, Н. В. Чебанової, І. В. Савицької, М. Р. Чумаченка, Н. Ткаченка, П. Я. Поповича, Б. Ф. Усача, Є. І. Шкарабана, М. І. Сапачова та інших науковців.

Однак ряд проблемних питань щодо методики аналізу ефективністю управління основних засобів, як методу контролю потребують поглибленого дослідження та розвитку.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є форми фінансової (Баланс (форма №1)) та статистичної звітності, а також дані аналітичного обліку.

Методика аналізу використання основних засобів повинна врахувати ряд принципових положень: функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати з їх придбанням і експлуатацією розподілені в часі; момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства, ефективність використання основних засобів оцінюється по різному залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення. Оскільки основні засоби обслуговують не тільки виробничу сферу діяльності підприємства, а й соціально-побутову, культурну тощо, ефективність їх використання визначається не лише економічними, а й соціальними, екологічними та іншими факторами [6, с. 462].

Під час аналізу обсягу, структури та динаміки основних засобів необхідно враховувати, що різні види основних засобів беруть різну участь у фінансово-господарській діяльності ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» (табл. 3.1).

З проведеного аналізу видно, що вартість основних засобів ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зросла на 24454 тис. грн або на 33,4 %. Щорічне оновлення основних засобів на підприємстві відбувається досить високими темпами. Так, в 2020 р. основні засоби були оновлені на 12 %, 2021 р. – 22 %, 2022 р. лише на 4 % у зв'язку з військовим станом в Україні. За період 2020-2021 рр. показник оновлення основних засобів був вищий нормативного (10%). Тому зношеність основних засобів скорочується, а рівень придатності зростає. Так на початок 2021 р. коефіцієнт зносу склав 42 %, 2022 р. – 41 %.

Таблиця 3.1

Наявність основних засобів підприємства та аналіз їх зміни і стану

Показник, тис. грн	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020	
	2020	2021	2022	(+,-)	%
Наявність основних засобів на початок року, тис. грн:					
- первісна вартість, тис. грн.	73162	80780	97616	24454	133,4
- знос, тис. грн	30042	33912	39759	9717	132,3
- залишкова вартість, тис. грн.	43120	46868	57857	14737	134,1
Находження, тис. грн	8475	17370	4161	-4314	49,1
Вибуття, тис. грн	857	534	920	63	104,4
Наявність основних засобів на кінець року, тис. грн.					
- первісна вартість, тис. грн.	80780	97616	100857	20077	124,9
- знос, тис. грн	33912	39759	42832	8920	126,3
- залишкова вартість, тис. грн.	46868	57857	58025	11157	123,8
Коефіцієнт оновлення	0,12	0,22	0,04	-0,08	-33,3
Коефіцієнт вибуття	0,01	0,01	0,01	-	-
Коефіцієнт зносу:					
- на початок року	0,41	0,42	0,41		
- на кінець року	0,42	0,41	0,42		

Результативність управління основними засобами при рівності інших умов визначається структурою і якістю вкладень, організацією та інтенсивністю використання. Останні, в свою чергу, залежать від рівня підготовки кадрів та економічних умов. Ефективність управління основними засобами залежить також від їх технічного стану, ступеня оновлення і зносу. Високий ступінь зносу і поганий технічний стан призводять до зниження фондівдачі. І навпаки, своєчасне оновлення основних засобів шляхом придбання, будівництва нових, реконструкції та ремонту старих об'єктів сприяє підвищенню продуктивності їх використання.

Ефективність використання основних засобів перш за все характеризується показниками фондовіддачі і фондомісткості (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Колос-ВС» за 2020-2022 роки

Показник	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2022 р. до 2020 (+,-)	%
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	100024	104678	96857	-3167	96,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	76971	89198	99237	22266	128,9
Середньорічна чисельність працівників, чол.	75	97	107	32	142,6
Площа с.-г. угідь, га	2916	3117	3030	114	104,0
Фондовіддача, грн	1,29	1,17	0,98	-0,31	76,0
Фондомісткість, грн	0,77	0,85	1,02	0,25	132,5
Фондоозброєність праці, грн	1026,28	919,57	927,45	-98,83	90,4
Фондозабезпеченість, грн.	26,40	28,62	32,75	6,35	124,1

В табл. 3.5 проведено аналіз ефективності використання основних засобів, де видно, що у 2022 р. досліджуване підприємство отримало 0,98 грн чистого доходу на 1 гривню основних засобів. В 2022 р. показник фондовіддачі зменшився на 0,31 грн. в порівнянні до 2020 р. Коефіцієнт фондомісткості у 2022 р. становив 1,02 грн, що в порівнянні з 2020 р. збільшився на 32,5 %. Фондоозброєність праці, показник який характеризує вартість основних виробничих засобів, що припадають на одного працівника. Порівняльний аналіз показника фондоозброєність праці у 2022 р. до 2020 р. зменшилась на 9,6 %.

Коефіцієнт фондозабезпеченість виробництва показує скільки основних засобів припадає на 1 га сільськогосподарських угідь. У 2022 р. фондозабезпеченість

становида 32,75 грн, 2020 р. – 26,40 грн, 2021 р. – 28,62. Аналіз свідчить про забезпеченість підприємства основними засобами та щорічне їх відновлення.

Проведене дослідження показало, що ефективне управління основними засобами на досліджуваному підприємстві необхідно розглядати в контексті функціонування основного капіталу. Важливим етапом управління основним капіталом підприємства є прогнозування величини відтворення основних засобів. Це дозволяє оцінити тенденцію загальної потреби ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» в основних засобах для підтримки обсягів виробництва продукції на рівні платоспроможного попиту з урахуванням динаміки цін та ринку товарів і послуг. Тому, управління основними засобами знаходить відображення у збільшенні виробництва продукції, поліпшенні її якості, зниженні витрат виробництва.

Діяльність підприємства нерозривно пов'язана з наявністю та використанням основних, які повинні характеризуватися відповідним складом та структурою для здійснення процесу виробництва. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства та отримання необхідної величини прибутку необхідно здійснювати постійний аналіз ефективності використання основних засобів та досліджувати фактори, які впливають на цю зміну.

При здійсненні аналізу обсягу, структури та динаміки основних засобів необхідно враховувати, що різні види основних засобів беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність визначається лише величиною промислово-виробничих основних засобів. Невиробничі основні засоби у виробництві безпосередньої участі не беруть, вони лише обслуговують культурно-побутові потреби колективу.

Обсягу, структури та динаміки основних засобів за початковою вартістю, аналіз цих складових зобразимо в табл.3.3.

Аналіз обсягу та динаміки наведених в табл. 3.5 показує, що загальний обсяг основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» за 2020-2022 рр. зріс на 20077 тис. грн у зв'язку із збільшенням транспортних засобів на 55,8 %, інструментів та інвентарю на 29,3%, придбанням тварин на 41,8 %, МНМА на 35,3 %.

Таблиця 3.3

Аналіз обсягу та динаміки основних засобів ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» за 2020-2022 роки

Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	(тис. грн)	%	(тис. грн)	%	(тис. грн)	%	(тис. грн)	%
Загальна сума основних засобів в т.ч.	80780	100	97616	100	100857	100	20077	124,9
1) будівлі, споруди, передавальні споруди	37465,0	46,4	39465	40,4	40850	40,5	3385	109,0
2) машини та обладнання	12780,0	15,8	13560,0	13,9	13980,0	13,9	1200,0	109,4
3) транспортні засоби	23608,0	29,2	36374,3	37,3	36787	36,5	13179,0	155,8
4) інструменти, прилади, інвентар (меблі)	348,0	0,4	425,0	0,4	450,0	0,4	102,0	129,3
5) тварини	3348,0	4,2	3838,5	3,9	4746,0	4,7	1398	141,8
6) інші основні засоби	2262,0	2,8	2733,0	2,8	2733,0	2,7	471,0	120,8
7) малоцінні необоротні матеріальні активи	969,0	1,2	1220,2	1,3	1311	1,3	342,0	135,3

В структурі основних засобів найбільшу питому вагу досліджуваному підприємстві займають: будівлі і споруди, транспортні засоби та машини та обладнання. Протягом двох останніх років кошти ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» направлялись на придбання транспортних засобів та тварин.

Грунтуючись на результатах проведеного дослідження можна зробити висновок, що основні засоби підприємства використовуються не достатньо ефективно. Подальшого підвищення ефективності їх використання можливо досягти інтенсивним шляхом, а саме:

– проведенням заміни частини застарілих технологій на нові, комп'ютеризовані технології, які будуть сприяти прискоренню виробництва та підвищенню продуктивності праці;

– проведенням реконструкції тих виробничих дільниць і обладнання, які є «вузькими місцями», тобто стримують можливості збільшення обсягів виробництва;

– організацією навчання та перекваліфікації інженерно-технічних працівників та основних виробничих робітників, які будуть відповідати за впровадження нового прогресивного обладнання та працювати на ньому.

Покращення стану основних засобів можливе тільки завдяки оновленню та проведенню техніко-технологічної інноваційної модернізації.

3.3. Основні напрями підвищення ефективності контрольного

забезпечення управління основними засобами

Для ефективного функціонування агропідприємств необхідно шукати нові шляхи підвищення ефективності суспільного виробництва, а також уміти використовувати економічні методи управління підприємством.

Основними напрямками підвищення ефективності обліково-контрольної функції управління є: вдосконалення методів та методології аналізу та застосування різноманітних економічних моделей; проведення маркетингових досліджень; вдосконалення управлінського обліку та постійний моніторинг зміни чинників, що впливають на величину фінансових результатів; контроль за обсягом та якістю продукції; планування виробництва, реалізації та прибутковості із виявленням факторів, що впливають на економічну ефективність; аналіз обсягу і динаміки основних засобів; визначення стратегії

розвитку підприємств; раціональна організація внутрішнього господарського контролю з чітким розподілом функцій.

Застосування контрольних процедур запобігає серйозному фінансовому шахрайству, здійсненому через суттєві викривлення залишків основних засобів у фінансових звітах підприємств та організацій [8].

Отже, основним завданням контролю основних засобів спрямоване на оцінку доцільності їх придбання, достовірність дотримання чинних нормативних вимог щодо відображення оприбуткування та руху цього активу, встановленню правильності його технічних умов та експлуатації, обґрунтованості документування проведених ремонтів, а також у розрахунку сум збитків внаслідок нестач та крадіжок у разі їх виявлення.

Детальний огляд під час контролю за операціями з основними засобами приділяють саме обліковій політиці. З огляду на це, нами проаналізовані вимоги НП(С)БО 7 «Основні засоби» й МСБО 16 «Основні засоби», Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства № 635 та наукові розробки щодо доцільності відображення окремих елементів основних засобів у обліковій політиці, враховуючи чинні норми законодавства, які регулюють відображення інформації про основні засоби.

Справді, обов'язкове розкриття інформації в обліковій політиці щодо основних засобів, а також урегульованість та оцінка її важливості поміж бухгалтерів скоротить час на визначення генезису проблеми, пов'язаної з основними засобами у ході проведення контролю щодо точності та достовірності реальних і фактичних даних бухгалтерського обліку таких активів. Процес контролю основних засобів має певні стадії, а саме:

- 1) організаційно-правовий – характеризується збором та аналізом всіх підтверджуваних документів на управління основними засобами та їх володіння, проводиться аналіз облікової політики підприємства щодо відображення методів оцінки, вибуття, амортизації основних засобів, тощо;

2) документально-аналітичний здійснюється збір та обробка документального забезпечення (первинних документів) та відображення в бухгалтерському обліку всіх господарських операцій, що стосуються надходження, переміщення (внутрішнє переміщення), вибуття, транспортування, встановлення, ремонт, доналаштування, модернізація основних засобів. Може здійснюватися розрахунок ефективності використання основних засобів, оцінка якості основних засобів та їх відповідність технічним характеристикам;

3) перевірка достовірності даних фінансової, податкової чи управлінської звітності протягом аналізованого періоду;

4) узагальнення результатів контролю.

Варто зазначити, що контролер при виведенні з експлуатації (утилізовані або продані) основних засобів має перевірити:

- правомірне виведення об'єкта з експлуатації та дотримання застосування відповідних методів оцінки;
 - чи були скориговані належним чином скориговані рахунки активів та амортизації;
 - чи в повному обсязі враховані доходи від продажу, якщо такі є;
 - чи належним чином відображений (скоригований) розмір прибутку чи збитку та поданий належним чином у Звіті про фінансові результати.
- Саме тому в процесі контролю для встановлення таких упущень спеціалістом можуть використовуватися такі процедури, як:

- 1) перегляд результатів інвентаризації; аналіз наявності підписів матеріально-відповідальних осіб на Актах внутрішнього переміщення; опитування працівників;
- 2) співставлення планових та фактичних даних, тощо.

Таким чином, проведений аналіз особливостей обліку та контролю за оприбуткуванням та рухом основних засобів на досліджуваному підприємстві показав, що науковці досить багато уваги приділяють даним аспектам.

Дієвим механізмом управління обліковим процесом основних засобів на підприємстві є облікова політика, яка має відображати всі суттєві елементи, наприклад, період проведення інвентаризації, методи оцінки, вибір методу нарахування амортизації для кожного із видів основних засобів. Звичайно, як і будь-яка ділянка бухгалтерського обліку та контролю, ділянка основних засобів має свої недоліки, мінімізація яких призведе до підвищення ефективності використання основних засобів та точності даних, відображених у внутрішній та зовнішній звітності.

На основі раніше проведеного дослідження було виявлено, що від точності та достовірності даних, відображених у звітності (як внутрішній, так і зовнішній) підприємства щодо придбання, обігу та списання основних засобів, а також щодо ефективності їх використання залежать всі фінансові показники, а також безперервність його господарської діяльності. Проте, нормативна база, на перший погляд має висвітлювати всі аспекти щодо провадження точного та достовірного обліку, контролю за рухом основних засобів, проте науковці виокремлюють ряд недоліків, які необхідно усунути.

На нашу думку, для виявлення всіх ризиків та негативних факторів впливу на фінансовий результат щодо викривлення інформації про недостовірні дані щодо розкриття інформації про основні засоби, з метою поліпшення внутрішнього контролю пропонуємо, розробити та затвердити Методичні рекомендації з проведення внутрішнього контролю за операціями з основними засобами враховуючи специфіку підприємства.

Варто зазначити, що на ТОВ «Корпорація «Колос -ВС»» досить часто змінюється склад контролерської групи, що негативно впливає на процес проведення внутрішнього контролю. З огляду на це, пропонуємо затвердити Положення «Про підрозділ внутрішніх контролерів-аудиторів», де чітко потрібно визначити осіб, які здійснюватимуть внутрішній контроль та внутрішній аудит. Крім того, відобразити коригування у Посадові інструкції з чітко прописаними функціями щодо проведення контрольних процедур.

Впровадження запропонованих нами пропозицій з удосконалення організації внутрішньогосподарського контролю на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» позитивно вплине на поліпшення його фінансового результату та

поліпшення напрямків підвищення ефективності контрольного забезпечення управління основними засобами.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 3

1. Розглянуто методичні прийоми контролю управління основними засобами, а саме детально охарактеризовано застосування: прийому документального контролю; фактичного контролю; розрахунково-аналітичні методи контролю. Тому, застосування в комплексі різних методів контролю дозволить всесторонньо, детально та повною мірою провести перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства, виявити недоліки, відхилення, неточності та упущення, розробити комплекс заходів щодо підвищення економічної ефективності виробничої діяльності та управління основними засобами.

2. Проведено аналіз наявності і руху основних засобів з метою прийняття управлінських рішень щодо ефективності їх використання. Так, з проведеного аналізу можна зробити висновок, що вартість основних засобів ТОВ «Колос-ВС» в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зросла на 24454 тис. грн або на 33, 4 %. Щорічне оновлення основних засобів на підприємстві відбувається досить високими темпами. Так, в 2020 р. основні засоби були оновлені на 12 %, 2021 р. – 22 %, 2022 р. лише на 4 % у зв'язку з військовим станом в Україні. За період 2020-2021 рр. показник оновлення основних засобів був вищий нормативного (10%). Тому зношеність основних засобів скорочується, а рівень придатності зростає. Так на початок 2021 р. коефіцієнт зносу склав 42 %, 2022 р. – 41 %.

3. З метою виявлення ризиків та негативних факторів впливу на фінансовий результат щодо викривлення інформації про недостовірні дані щодо розкриття інформації про основні засоби, з метою поліпшення внутрішнього контролю запропоновано, розробити та затвердити Методичні рекомендації з проведення внутрішнього контролю за операціями з основними засобами враховуючи специфіку підприємства.

4. Враховуючи постійні зміни групи контролерів, що негативно впливає на процес проведення внутрішнього контролю, пропонуємо затвердити Положення «Про підрозділ внутрішніх контролерів-аудиторів», де чітко потрібно визначити

осіб, які здійснюватимуть внутрішній контроль та внутрішній аудит на ТОВ
«Корпорація «Колос-ВС»».

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

Основні засоби займають значну питому вагу в структурі активів підприємства, формують його матеріальну основу, забезпечують безперервний процес його функціонування та визначають його економічний потенціал. Наявність точної і достовірної інформації про стан основних засобів та ефективність їх використання є важливим критерієм в управлінні діяльністю підприємства. У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та запропоновано практичні рекомендації з поліпшення обліку та контролю управління основними засобами на агропідприємстві.

1. Поглиблено тлумачення сутності економічної категорії «основні засоби» та запропоновано розглядати їх як матеріальний ресурс вартість якого становить більше 20 тис. грн, використовуваний в процесі виробництва більше ніж один рік або операційний цикл, які переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції, призначені для використання у виробничій діяльності підприємств та для чіткого визначення цілей, де активи зазнають впливу внутрішніх, зовнішніх чинників, які впливають на використання та управління основними засобами, які в майбутньому принесуть певну економічну вигоду.

2. Уточнено сутність «управління основними засобами», які необхідно розглядати як комплексну систему елементів взаємопов'язаних та направлених на організацію процесів створення, оновлення, планування, контроль, оптимізацію, використання основних засобів, продовження терміну корисної служби, з метою прийняття ефективних управлінських рішень шляхом застосування різноманітних функцій управління, що вплине на конкурентоспроможність, забезпеченість стабільного функціонування за умови врахування ризиків та виникнення загроз, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори впливу мікро та макроклімату в підприємстві.

3. Проведено порівняльну характеристику законодавчих норм бухгалтерського та податкового обліку щодо визнання основних засобів, де виокремлено критерії визнання основних засобів. Порівняння критеріїв визнання основних засобів за НП(С)БО 7, МСБО 16 та Податковим Кодексом України, дозволило зробити висновок про те, що вимоги до визнання основних засобів різняться.

Враховуючи норми НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Податкового кодексу України наведено характеристику видів оцінки основних засобів згідно чинних норм законодавства, де розглянуто перелік діючих видів оцінювання основних засобів.

Здійснивши порівняльний аналіз окремих аспектів бухгалтерського обліку основних засобів за НП(С)БО та МСБО можна зазначити, що в МСБО більш конкретизовано певні положення, але й НП(С)БО містить положення, які зумовлені національними особливостями обліку, а саме виникає необхідність їх постійного розвитку та удосконалення відповідно до змін, що відбуваються в економіці країни.

Врегулювання зазначених питань дасть можливість гармонізувати національну систему обліку відповідно до міжнародних стандартів, що значним чином покращить облік основних засобів щодо їх придбання, використання та оцінки.

Забезпечити повноту та достовірність інформації про надходження, вибуття, списання і переміщення основних засобів, а також організацію належного контролю за забезпеченням кожного інвентарного об'єкта, своєчасне і правильне обчислення та відображення зносу основних засобів, визначення результатів від ліквідації, правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в облікових регістрах та реалізувати аналіз ефективності їх використання, можна лише в умовах чіткої структуризації елементів моделі регламентації бухгалтерського обліку основних засобів. Тому нами подано структурно-логічну схему нормативно-правового забезпечення обліку і контролю основних засобів, де визначено зовнішні та внутрішні фактори впливу регулювання.

Базою дослідження вибрано ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»», розташоване в с. Більче-Золоте Чортківського району Тернопільської області, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції. ТОВ «Корпорація «Колос-ВС»» має зерно-технічний напрям виробництва із слабо розвиненим тваринництвом. Найбільша питома вага в структурі товарної продукції припадає на виробництво продукції рослинництва – 98,7%. Зокрема у 2023 році виробництво сої складає 37,1 %, кукурудзи на зерно – 17,5%, ріпаку озимого – 12,5 %, ячменю озимого – 12,8%, насіння соняшника – 11,5%. У 2022 році підприємство збільшило реалізацію продукції

рослинництва 19,43% порівняно з 2020 роком. Тобто, дане господарство за спеціалізацією в галузі рослинництва є зерново-технічного напрямку.

Бухгалтерський облік в досліджуваному підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО та плану рахунків, затвердженого Міністерством фінансів України наказом № 291 та діючих методичних рекомендацій Міністерства аграрної політики України та затверджених облікових політик. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого терміну, але не менше трьох років, несе керівник підприємства і головний бухгалтер.

ТОВ «Колос ВС» для здійснення операційної діяльності використовує власні основні засоби, представлені сільськогосподарською технікою та виробничим обладнанням (група 4 основних засобів згідно ст. 138.3 Податкового Кодексу України). Тому, документальне оформлення операцій із основними засобами відбувається на основі складання первинних документів, які підтверджують дозвіл відповідальної особи на їх здійснення.

Документальне забезпечення обліку основних засобів до 2021 р. здійснювалось з використанням типових та спеціалізованих форм первинних документів в яких окремі реквізити дублювалися, що значним чином вплинуло на зменшення ефективності контрольної функції за об'єктами обліку. У зв'язку з цим, Наказом Державної служби статистики України № 266 від 22.10.2021 р. скасовано окремі нормативно-правові акти, щодо використання типових форм первинних документів з обліку основних засобів. З огляду на це, нами надано пропозицію щодо використання окремих нових типових форм первинних документів, які призначені для суб'єктів державного сектору.

Зокрема, удосконалено «Акт приймання передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» шляхом вилучення таких реквізитів, як: (графа 11) код норми амортизаційних відрахувань; (графы 12-13) норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт; (графа 14) Поправочний коефіцієнт. Проте,

зазначений документ запропоновано доповнити такими реквізитами: (граф 7.1) справедлива вартість; (граф 11) група основних засобів; (граф 13) метод нарахування амортизації; (граф 14) ліквідаційна вартість, (граф 12) кількість основних засобів.

Удосконалення первинного документу посилить контроль за ефективністю виконаних операцій та зменшення трудомісткості облікових робіт.

3. На ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»» для узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної

нерухомості Планом рахунків бухгалтерського обліку призначено активний

балансовий рахунок 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку 10 "Основні засоби" відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс ТОВ «Корпорація «Колос - ВС»», які

обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням

об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція

тощо), що призводить до збільшення майбутньої економічної вигоди, первісно

оцінюваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних

засобів. За кредитом – відображається вибуття основних засобів внаслідок

продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом,

а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки

основних засобів. За дебетом рахунку 10 "Основні засоби" також відображається

сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством

рекультивацию порушених земель. Тому для покращення обліку основних

засобів запропоновано з метою поліпшення облікових функцій бухгалтера та

деталізації інформації про основні засоби, робочий план рахунків

досліджуваного підприємства доповнити аналітичними рахунками другого та

третього порядку за групами основних засобів, наприклад, племінні коні

обліковувати на рахунку 107/2 «Племінні коні». Для оприбуткування

транспортних засобів – пропонуємо використовувати субрахунок 105

«Транспортні засоби» за групами транспортних засобів, що дозволить

конкретизувати аналітичну інформацію щодо оприбуткування, руху,

переміщення та вибуття транспортних засобів: рахунок 105/2 «Великовантажні автомобілі», рахунок 105/3 «Комбайни (зернозбиральні машини)», 105/4 «Легкові автомобілі» та ін.

Оскільки досліджуване підприємство використовує автоматизований облік за допомогою програмного продукту 1 С «Бухгалтерія для України», що є негативною складовою під час військових дій, оскільки кінцевим бенефіціаром програмного забезпечення є росія. Тому з метою удосконалення системи обліку ефективного управління основними засобами та поліпшення бухгалтерського обліку, впровадження управлінського обліку, який не ведеться ТОВ «Корпорація «Колос-ВС», пропонуємо розглянути програмні продукти розроблені українськими програмістами BAS «Бухгалтерія» та BAS «Комплексне управління підприємством». Це впровадження дозволить об'єктивно вести контроль за всіма господарськими процесами, поліпшити процеси взаємодії підрозділів та підвищить продуктивність праці на підприємстві.

Детально охарактеризовано застосування прийому документального контролю; фактичного контролю; розрахунково-аналітичних методів контролю досліджуваним підприємством.

Проведено аналіз структури та динаміки основних засобів за початковою вартістю, з якого можна зробити висновок, що загальний обсяг основних засобів на ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» за 2020-2022 рр. зріс на 20077 тис. грн у зв'язку із збільшенням транспортних засобів на 55,8 %, інструментів та інвентарю на 29,3%, придбанням тварин на 41,8 %, МНМА на 35,3 %. В структурі основних засобів найбільшу питому вагу у досліджуваному підприємстві займають: будівлі і споруди, транспортні засоби та машини та обладнання. Протягом двох останніх років кошти ТОВ «Корпорація «Колос-ВС» направлялись на придбання транспортних засобів та тварин.

Виявлено, що основні засоби підприємства використовуються не достатньо ефективно. Подальшого підвищення ефективності їх використання можливо досягти шляхом застосування ряду контрольних процедур визначених в роботі.

З огляду на те, що на ТОВ «Корпорація «Колос -ВС»» досить часто змінюється склад контролерської групи, що негативно впливає на процес проведення внутрішнього контролю пропонуємо затвердити Положення «Про підрозділ внутрішніх контролерів-аудиторів», де чітко потрібно визначити осіб, які здійснюватимуть внутрішній контроль та внутрішній аудит, обов'язки, права та правила проведення контрольних процедур. Крім того, відобразити коригування у Посадовій інструкції з чітко прописаними функціями щодо проведення посадовою особою контрольних процедур.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдеев В.В. Порядок проведення інвентаризації. / Все для бухгалтера. 2009. № 12(240). С. 31–34
2. Білоусов А. Про проблеми практичного застосування нового порядку переоцінки основних засобів. Бухгалтерський облік і аудит. - 2000. № 9. С. 21
3. Богуцька Л.Т. Деякі аспекти обліку інвестиційної нерухомості. Економічний аналіз: зб. Наук. Праць каф. Екон. Аналізу ТНЕУ. Тернопіль, 2010. Вип. 6, С. 183-191
4. Борисюк О. С. Формування облікової політики щодо основних засобів з огляду на прийняття податкового кодексу. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2012. Вип. 27(2). С. 419-425.
5. Бондар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області): автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / М.І. Бондар. Київ, 2011. 23 с., с. 24
6. Бутинець Ф. Ф. Аудит: Підручник для спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. - друге видання, перероб. та доп. - Житомир: ЖІТ1: ПП «Рута», 2003. 680 с.
7. Бурова Т. А. Шляхи удосконалення бухгалтерського і податкового обліку основних засобів. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 4. С. 8-10.
8. Бурова Т. Експрес – аналіз основних засобів підприємства. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2016. № 1. С. 33-38.
9. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / За ред. А.М. Коваленко. – Дніпропетровськ : Баланс-Клуб, 2006. 1024 с., с. 192.
10. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Вип. 2(23). 2012. С. 22–36.

11. Височан О. С., Грицак І. І. Основна та похідні суперечності обліку основних засобів, утримуваних для продажу. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. Вип. 4 2011. С. 448-452.

12. Волинець О. О., Тичук Т. О. Сучасні аспекти оцінки корисності основних засобів та їх відображення в обліку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 25(1). 2019. С. 53-58.

13. Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В. Нормативна регламентація обліку основних засобів. Вісник Прикарпатського університету. Економіка. Випуск XV, 2020. С. 147-151.

14. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV
[URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436) (дата звернення: 03.11.2023 р.)

15. Григоревська О. О., Джугля А. Ю. Вплив облікової політики щодо основних засобів на величину амортизаційних відрахувань. Інфраструктура ринку. Вип. 2. 2016. С. 308-312.

16. Дерун І. Оцінка вибору програмного забезпечення для ведення обліку основних засобів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. Вип. 6 2013. С. 38-44.

17. Завадський Й.С. Економічний словник / Й.С. Завадський, Т.В. Осєвська, О.О. Юшкевич – К.: Кондор, 2006. 356 с.

18. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу й аудиту. К.: А.С.К., 1998. 768 с.

19. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>. (дата звернення:

09.05.2023 р.)

20. Кафка С.М. Рух основних засобів й основні цілі бухгалтерського обліку. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного

університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. № 2. 2014. С. 98-110.

21. Кафка С. М. Економічна сутність процесів надходження та вибуття основних засобів для цілей обліку. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Вип. 11(1). 2015. С. 127-136.

22. Кафка С. М. Теоретико-економічні аспекти обліку інновацій у необоротні активи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Вип. 10(2). 2014. С. 76-80.

23. Кафка С. М. Облік руху основних засобів. Причорноморські економічні студії. Вип. 23. 2017. С. 191-200

24. Костюк У. З., Негрин І. М. Перспективи впровадження екологізації бухгалтерського обліку: необоротні активи. Причорноморські економічні студії. Вип. 41. 2019. С. 198-202.

25. Костюнік О. В., Чайковська Т. С. Методологічні засади обліку основних засобів. Молодий вчений. № 7(1). 2020. С. 111-114.

26. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – 4-те вид. [доп. і перероб.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

27. Лебедевич С. І., Ціцял В. О. Актуальні проблеми організації обліку основних засобів екологічного спрямування лісгосподарського підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. Т. 28, № 9. 2018. С. 65-67

28. Левченко О. П. Теоретичні основи організації обліку основних засобів у сільськогосподарському підприємстві. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). № 1. 2016. С. 110-114.

29. Макурін А. А. Бухгалтерський облік і внутрішній аудит витрат на утримання та поліпшення основних засобів на вуглевидобувних підприємствах. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/6180> (дата звернення: 10.02.2023 р.)

30. Мичак Н. О. Формування облікової політики щодо основних засобів, утримуваних для продажу. Бізнес-навігатор. Вип. 2-2. 2018. С. 132-136.

31. Мичак Н. О. Сутність основних засобів, утримуваних для продажу: облікова та економічна точки зору. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 15(2). 2017. С. 14-19.

32. Мармуль Л. О., Кучеренко М. А. Актуальні питання обліку амортизації основних засобів. Економічний вісник університету 2021. Вип. 49. С. 108-112.

33. Мичак Н. О. Порівняльні аспекти нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів, утримуваних для продажу, в національній та міжнародній обліковій практиці. Науковий вісник 74 Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. Вип. 12(2). 2015. С. 205-212.

34. Мичак Н. О. Формування облікової політики щодо основних засобів, утримуваних для продажу. Бізнес-навігатор. Вип. 2-2. 2018. С. 132-136.

35. Мичак Н. О. Сутність основних засобів, утримуваних для продажу: облікова та економічна точки зору. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 15(2). 2017. С. 14-19.

36. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : пер. з англ. /О.Л. Ольховікова, О.В. Селезньов, О.О. Зеніна, О.В. Гик та ін., 2010.

37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби". URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf (дата звернення: 06.11.2023 р.)

38. Неміш, Ю.В., 2015. Формування основних засобів та управління ними у м'ясопереробних підприємствах. Кандидат наук. *Львівський національний аграрний університет*, 214 с, с. 182

39. Осмятченко В. О., Ізмайлов Я. О., Пінчук К. С. Удосконалення обліку і оподаткування інвестицій у капітальне будівництво та поліпшення об'єктів основних засобів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Вип. 1. 2021. С. 33-39.

40. Основні засоби: Консультації. Роз'яснення спеціалістів міністерств та відомств. Нормативна база. Первинна документація [Авер'янова Є., Абрамцова Т., Діброва Н., Єрохін К., Журавель Н. Д.: Баланс-Клуб, 2010. 223 с

41. Палюх М. С., Матвійчук Л. О. Теоретичні засади організації обліку основних засобів. Збірник наукових праць Подільського державного аграрнотехнічного університету. Економічні науки. Вип. 24(3). 2016. С. 172-180.

42. Паляниця Т. М., Редзюк Т. Ю. Основні відмінності фінансового та податкового обліку основних засобів та шляхи їх гармонізації. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. Т. 19, Вип. 2(6). 2014. С. 94-99.

43. Пилипенко Л. М., Демська Ю. В. Концептуально-теоретичні основи бухгалтерського обліку амортизації та зносу основних засобів підприємства. Економічний простір. № 134. 2018. С. 195-204.

44. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>. (Дата звернення: 12.10.2023 р.)

45. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> 75

46. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.10.2023 р.)

47. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 08.10.2023 р.)

48. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 № 720. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text> (дата звернення: 05.03.2023 р.)

49. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

(Дата звернення: 18.10.2023 р.)

50. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

(дата звернення: 02.02.2023 р.)

51. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 № 617. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 22.04.2023

р.)

52. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>

(дата звернення: 06.07.2023 р.)

53. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995

№ 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 19.03.2023 р.)

54. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 21.03.2023 р.)

55. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015 № 897.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15#n20> (дата звернення: 17.09.2023 р.)

56. Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України. Наказ Державної служби статистики України від 22.10.2021 № 266. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0266832-21#Text> (дата звернення: 15.06.2023 р.)

57. Радіонова Н.І. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів. Ефективна економіка. 2015. № 9. URL:

<http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=4548>

(дата звернення: 12.07.2023 р.)

58. Радіонова Н. І., Михайлюк О. В. Організація внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємствах України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». № 14 (54). 2018. С. 37–39

59. Радева, О.Г., 2015. Методологічні засади управління основними засобами з метою забезпечення ефективної роботи машинобудівних підприємств. Агросвіт, [online] № 14, с. 41-44. Доступно: (Дата звернення 10 Вересень 2023) СТ. 42-44

60. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : [навч. посіб.]. Сук ; 2-ге вид., перероб. і доп. / К., 2012. 647 с

61. Утенкова К. О. Трансформація бухгалтерського обліку основних засобів в умовах гармонізації з міжнародними. Ефективна економіка. 2015. № 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_10_26 (Дата звернення: 16.10.2023 р.)

62. Фаріон В.Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств. Інноваційна економіка. № 10. 2013. С.257-330

63. Цивільний кодекс України: Закон України від 16/01/2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ru/ed20131011#Text> (дата звернення: 02.10.2023 р.)

64. Чернишченко Я. Т., Степаненко О. І. Проблеми обліку та документування операцій з реалізації основних засобів, шляхи їх вирішення. Вісник

Одеського національного університету. Серія : Економіка. Т. 21, Вип. 6. 2016. С. 189-195.

65. Шигун М. М., Мичак Н. О. Первинний облік основних засобів, утримуваних для продажу. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. № 4. 2018. С. 66-74.

66. Шинкаренко Д. В., Редзюк Т. Ю. Особливості організації обліку реалізації основних засобів. Інфраструктура ринку. Вип. 2. 2016. С. 349-351.

67. Яцунська О. С. Процедура зменшення корисності основних засобів: організаційно-методичні аспекти. Бізнесінформ № 8. 2016. с. 130-140

68. Sidorova A. V., Kontrol i reviziia [Control and revision]. Available at: URL: [http://pfor.com/book/112/glava/8/15/Metodi dokumentalnogo kontrolu](http://pfor.com/book/112/glava/8/15/Metodi%20dokumentalnogo%20kontrolu)

(дата звернення: 03.04.2023 р.)

69. Гаврилишин А.В., Миськів Л.П. Облік основних засобів в умовах воєнних дій. URL:

https://nubip.edu.ua/sites/default/files/n209/zbirnik_tez_dopovidney.pdf (дата звернення: 01.08.2023 р.)

70. Миськів Л.П., Гаврилишин А.В. Шляхи поліпшення документального забезпечення обліку основних засобів. URL: [https://sci-](https://sci-conf.com.ua/category/archive/page/117)

[conf.com.ua/category/archive/page/117](https://sci-conf.com.ua/category/archive/page/117) (дата звернення: 04.09.2023 р.)

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України
ДОДАТКИ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУ

И

НУ

И

НУ

И

НУ

И

НУ

И

The image shows a document page from the National Statistical Bureau of Ukraine (НУБІП). The page contains a table with multiple columns and rows of data. The text is partially obscured by large watermark letters 'НУ' and 'И'.

Категорія	Відомості	Відомості	Відомості
1. Виробництво
2. Торговельний оборот
3. Транспортні послуги
4. Інші послуги
5. Всього

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України
(підприємство, організація)
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

Типова форма № ОЗ-1

Затверджена наказом Мінстату України
від 29.12.95 р. № 352

Код за УКУД

ЗАТВЕРДЖУЮ

" ___ " _____ 20__ р.

АКТ

приймання-передачі (внутрішнього
переміщення) основних засобів

НУБІП України

Номер документа	Дата складання	Код особи, відповідальної за зберігання основних засобів	Код виду операції

Здавач	Одержувач	Дебет		Кредит		Первісна (балансова) вартість	Справедлива вартість	Шифр		Код			Метод нарахування амортизації	Ліквідаційна вартість	Устаткування		Сума амортизації (зносу) за даними переоцінки на ___ 20__ р. або за документами придбання	Рік випуску (побудови)	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)
		рахунок, суб-рахунок	код аналітичного обліку	рахунок, суб-рахунок	код аналітичного обліку			інвентарний	заводський	рахунка та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)	Група основних засобів	Кількість			вид	код			
1	2	3	4	5	6	7	7.1	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

На підставі наказу, розпорядження _____ від " ___ " _____ 20__ р. №

проведений огляд

що приймається (передається) в експлуатацію від

(найменування об'єкта)

В момент приймання (передачі) об'єкт знаходиться в _____

НУБІП України

(місцезнаходження об'єкта)

Коротка характеристика об'єкта

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Об'єкт технічним умовам відповідає (не відповідає)

НУБІП України

(вказати, що саме не відповідає)

добробка не потрібна (потрібна)

(вказати, що саме потрібно)

Підсумки іспитів об'єкта

Висновок комісії

НУБІП України

Додаток. Перелік технічної документації

НУБІП України

Голова комісії

(посада)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Члени комісії

(посада)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

НУБІП України

Об'єкт основних засобів прийняв
Здав

НУБІП України

(посада) _____ (підпис) _____
 (посада) _____ (підпис) _____

Відмітка бухгалтерії про відкриття картки або переміщення об'єкта

(прізвище, ім'я, по батькові)

(прізвище, ім'я, по батькові)

"__" _____ 20__ р.

НУБІП України

Головний бухгалтер (бухгалтер)

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України